

191)

L. FENESTELLAE DE
MAGISTRATIBVS, SACERDOTIIS
QVE ROMANORVM LIBELLVS,
iam primum nitoxi suo restitutus.

POMPONII LAETI ITIDEM DE MA
gistratibus & sacerdotiis, & praeterea de diuersis
legibus Romanorum.

PARISIIS

Apud Antonium Bonnemere in domo Albre
ti, prope templum diui Hylarii.

[4535 4]

in bouwen is oft inminstli'k stin
in dezer d'ar de iningen de
oft
dat ge dat s'ar s'arstien met de D'ar

waer

2 m
1016

FEN

L. FENESTELLAE DE

SACERDOTIIS ROMANORVM

LIBELLVS PRIOR.

DE PANOS SACRIS ATQVE

sacerdotibus.

cap. i.

OMNIVM DEORVM, quos vetus Romanorū religio excoluit, prima Pani Lycaeo, seu Faunum illum, seu potius Sylvanum vocari placet, per Lupercos rem diuinam, Lupercalēque ludos fecisse, apud vetustatis assertores constat. Ea quidem sacrorum genera ab Euandro rege, qui ex Arcadia profugus in eum locum venerat, qui tandem Romanae praefuit arci, ad nostros primum delata, ac celebrata fuisse feruntur. Hūc Pana nudos pastores, quorum tunc praecipuum numen fuit, ac deinde summos etiam viros venerari mos fuit, lorāque pro manibus ferre, quibus quosque caderent: larūque tectas facies portare. Cur autem nudi hunc deum colerent, pleraque ē curriculo vetustatis ad nos usque delapsa referuntur. Siue enim quōd ipsi deo, qui nudus fingitur, suae celeritati eo pacto lōge aptior, nudos etiam habere ministros placeat, siue quōd Arcades omnium populorum qui Graeciam coluerūt, longe vetustissimi, feris

Lycæo
Faunus
Lupercos

Euandro

Pana quod
re nudi
lucrin.

FENESTELLA

adhuc similem vitam syluis ac montibus agēs
 tes, legis expertes, artisque, primo hunc deum
 venerati, patrium cultum, auitosque nudos habi-
 tus signantes referre voluerunt, haud satis
 constat. Nonnulli vero Iolen uxorem Hercu-
 lis ab hoc Fauno visam, ac per ardorem libidi-
 nis concupitam asserunt. Forte enim per syl-
 uas & amœna nemorum, æstus leuandi causa
 vna cum dilectissima coniuge Hercules vagas
 batur. Videt ergo elegantissima forma mulie-
 rem ab altæ rupis specula senex deus: ergo il-
 lorum vestigia eminus licet obseruare instituit.
 Illi autem per syluas ducendæ nocti aptissimum
 locum petunt. Interea mulier dum quiescens
 di tempus aduenit, pellem leonis Herculis ris-
 tu de more aptat humeris, claua etiam in illius
 manum assumpta. Tali habitu præditam som-
 nus aggreditur. Erant autem duo parati cons-
 iugibus lecti, eo quod postridie Libero patri
 rem diuinam facturi erant, seorsum cubituris.
 Noctu ergo Sylvanus fallendi custodis occa-
 sionem nactus, clam thalamum ingreditur, pri-
 moque cōgressu fortunatus futurus, puellæ tor-
 rum tenet: manūque tētans, vt noctu sit, horris-
 dum leonis tegmen inuenit. Ratus ergo cubas-
 re ibi Hercule, ad aliud cubile ire pergit: quod
 cum sensisset mollibus stratum, puerilibusque
 deliciis aptius stragula veste, sensit amorem.
 Dum libidine ardens manu palpat Herculem,
 ac vix dum hirti corporis horrorem hauserat,
 expectatus Hercules manu reiectum toto ans-

.ilicet.

DE SACERDOTIIS RO. 3

tro fufum iaculat, quo ftrepitu fomno puella
 difcufla lumina accendit. Lumine ergo Syluas
 no prodito, lufus ac femiruptus vix attollens hu
 mo humeros, in fyluas detrufus. ea ergo ratios
 ne perpetuo execratis veftibus, quibus tam turz
 piter lufus effet, eafdem fuis à facris procul abs
 fore conftituit. Plerique tamen huiufce rei caus
 fam affignant Romulo, quòd eadem facra ces
 lebrante, mediòque folis ardore corpus exercen
 te, cum nunciatum fuiffet latrones pradã as
 gere, ita vt erat nudus accurrerit, comprehen
 fiffique pradatoribus pecora abacta redemerit.
 Eius facinoris, quod nudus gelferat, perpetuum
 argumentum, corporum facra celebrantium
 nuditatem effe placuit. Vtcunque feſe res habue
 rit, ~~et~~ in ipfa tantum vſque C. Iulii huiufce mos
 di obferuationem perueniffẽ conſtat. Ea enim in
 facra cum fedens Cæſar dictator ſpectaret, atz pora v
 que inter eos qui ſolennia celebrarẽt, curreret,
 M. Antonium, is qui poſtea triumuir fuit, aiunt
 lauream coronam, cui diadema annexum eſſe
 ſet, capiti Cæſaris imponere conatum fuiſſe:
 quod cum Cæſar ~~et~~ amoto capite reieciſſet, ſta mo
 tuæ ipſius cunctis frementibus impoſuiſſe.

De nomine vero Lupercalium, non etiam ſa Luperc
 tis conuenit. Plerifque enim inditum hoc no les vnc
 men, quòd huius inuocatione, lupi à ſtabulis ar
 cerentur, viſum eſt. Alii templum ipſum in quo
 hic deus colitur, Lupercal, vocant: quocirca Vir Luperc
 gil. Et gelida, inquit, monſtrat ſub rupe Lu
 percal. eique loco à lupa Romuli nutrice, quòd

FENESTELLA

eo loco Romulum & Rhemum paruulos edu-
care reperta sit, factum nomen lupercalis pu-
tant. Nec desunt qui à Lycæo Arcadiæ monte,
vbi præcipue ea religio peruiguit, eum quæ nos
lupum, illi lycon vocant, ipsum cognominatū
esse arbitrentur. Præcipuam vero huic deo, di-
catisque sacerdotibus venerationem ea ex parte
tributam ferūt, quòd quæ mulieres ex suis viris
vel cōcipere, vel cōceptos foetus edere nequirēt
ad Lupercos confugiebāt. Quæ vbi loris ex ter-
gore hirci sectis cæsæ fuisset, cuestigio grauidæ
aut effcætæ efficiebātur. Hæc solēnia quintodes-
cimo Calend. Februarias celebrari, vt Ouidius
in Fastorum libris refert, moris fuit.

.xi.

DE POTITIIS ET PINARIIS

Herculis sacerdotibus. cap. II.

E Adem tēpestate, Euandro scilicet palatiū
tenente, Herculé, Geryone interēpto per
eadem loca mira specie bouum armēta ab-
egisse cōmemorant. Ac cū prope Tyberim fluz
tium, quia præ sese argumētū ferens traiecisset,
vbi loco herbido reficeret boues, ipseq; in itine
re defessus procubuisset, & eundem vino ciboq;
grauatum sopor oppressisset, Cacus pastor, loci
accola, viribus ferox, captus pulchritudine bouū
prædā auertere instituit: ac ne si prædā agendo
in speluncam compulisset, vestigia ipsa eo quæ-
rentem dominum ducerent, auersos eximium
quæq; pulchritudine in speluncā traxit. Hercu-
les vero ad primam aurorem somno excitus, cū

DE SACERDOTIIS RO.

gregem perlustrasset oculis, partēque numero
 abesse sentiret, perrexit ad proximā spelūcam,
 si forte eo vestigia ferrēt: quæ vbi omnia foras
 versa videt, nec in partem aliā ferre, confusus,
 atque incertus animi, ex infenso loco agere por
 ro armētū cœpit. Inde cū actæ boues forte, vt
 fit, ad desiderium relictarum mugissent, reddi
 ta inclusarum ex spelunca bouum vox Herculé
 conuertit. Quem cū vadentem ad speluncam
 Cacus vi prohibere conatus esset, ictus claua, si
 dem pastorum nequicquā inuocās, morte oc
 cubuit. Euander qui tunc temporis ex ea Pelos
 ponnese profugus, autoritate magis quā im
 perio regebat loca, venerabilis vir miraculo
 terarum rei nouæ inter rudes artium homines,
 vnerabilior diuinitate matris Carmētæ, quam
 fatiloquā ante Sibyllæ in Italiā aduentum mis
 rata gentes fuerant, cōcursū pastorū tripidans
 tium circa aduenam manifestæ cædis reum ex
 citus, postquā facinus, facinorisque causā audi
 uit, habitū formamque viri aliquāto ampliōrē
 augustiorēque quā humanā intues, rogitat qui
 vir esset. Vbi nomē patrēque ac patriam audi
 uit: Ioue nate Hercules, salue, inquit te mihi ma
 ter veridica interpres deū aucturū cæleste numē
 cecinit, tibi que aram hic dicatam iri, quā opus
 lentissimam olim in terris gēs maxima vocet,
 tuoque ritu colat. Dextra Hercules data, acci
 pere se omen, impleturū se fata, ara cōdita ac
 dicata ait. Ibi tamē primum boue eximia capta
 de grege sacrum Potitiis ac Pinariis, quæ tum

Caci cæ
 des.

Euande

Carmen

FENESTELLA

us lib.
vrbe
erbu.
 familiae maxime inclytæ ea tenebant loca, des-
 dit. Factum forte ita euenit, vt Potitii, vt ait
. Clau
 Liius, ad tempus præsto essent, hisque exta ap-
 ponerentur, Pinarii extis adesis ad cateram ves-
 nirent dapem. Inde institutum mansit, donec
 Pinarium genus fuit, ne extis eo solennium
 die vescerentur. Potitii ab Euandro edocti, an-
 tistites per multas ætates huius sacris præfues-
 runt, donec tradito seruis publicis solenni fas-
 milia ministerio, Potitiorum ad Pinariorum
 omne genus periiit. Id enim Appius Claudius,
 cum esset censor, effecit hisce familiis infensus
 ob idque ira deorum [vt creditur] luminibus
 orbatus est.

DE SACERDOTIO FRATRVM Arualium. cap. III.

Fratres Aruales, vt fruges ferrēt arua, ves-
 teres consuluisse Romanos memoriae tra-
 ditum est. Huius vero religionis Romu-
 lum ipsum patrem, vrbis authorem extitisse res-
 perio. Nam cum Acca Laurentia nutrix Ro-
 muli corpore suo quæstū in vulgus facere, eoque
 pacto grandem pecuniam constipasset, ex duos-
 busque liberis quos susceperat, vnum morte as-
 misisset, Romulūque in demortui locum ado-
 ptionis iure substituisset, decedens tamen po-
 pulum Romanum instituit heredē. Cuius tan-
 dem liberalitatis regias affinitates memor po-
 pulus Romanus, mulieris nomen in Fastis res-

DE SACERDOTIIS RO. 5

tulit, liberos fratres aruales à serêdo & ab aruis appellauit. Ex quo tempore sacerdotium mansit fratrú arualium, híque duodecim numero discútur, eíque sacerdotio in insigne tribuit albas intulas, & spiccam coronam.

DE AVGVRIIS. cap. IIII.

Eodem fere tempore, & disciplina & religio augurandi ex Ethruscis, penes quos ea disciplina præcipua ac, longe peculiaris fuit, ad Romanos cômigrauit. Virum enim quempiam, cuius nomen vetustate obsoleuisse Naso poeta ait, a syli[ut reor] alliciète inductio-
ne, exulem Ethruria Romam venisse perhibêt. Cuius opera Romulum Remumque vsos, cum de imponendo vrbi nomine vna contenderent opinione deducor, quanquam M. Cicero in his libris quos inscripsit de diuinatione, etiã ipsum Romulum istam ipsam auguralem disciplinam præcoluisse asserit. A Numa vero qui Romulo successit, perpetuum sacerdotii insigne constitutum est. De ritu vero inaugurandi si vnum in casum pleraque dixerò, eadem ad omnes ceteros facile fieri poterunt. Ea quidem quantum ex veterum monumētis collegi, huiuscemodi fuit obseruatio. Augur in arce, siue in editum quemdam locum ad inaugurandum debebat sedere super lapidem, meridiem versus: atque ad læuam sedens baculum in manu recuruum, quod lituum vocant, tenet. Inde vbi prospectu in vr-

Fast. xi

Libro mo.

In aug dicitur

Lituum

FENESTELLA

bem agrumq; capto, deos precatus, regiones ab
 oriente ad occasum determinat: dextras ad me-
 ridiem, laevas ad septentrionem partes esse dicit.
 Signū quod contra oculi cōspectum lōgissime
 ferunt, animo definit: tū lituo in laeuam trans-
 ato, dextra in caput eius qui inauguratur posita,
 ita precatur. Iupiter pater, si fas hunc Numā
 Pompilium, cuius ego caput teneo, regē Romæ
 esse, uti nobis signa certa ac clara sint inter eos
 fines quos feci. tum peragit verbis auspicia quæ
 mitti vellet: quibus missis, Numa de tēplo, ita
 enim designatas lituo æthereas regiones vocat,
 declaratus rex descendit. Quā quidem declarā-
 di seu inaugurandi regis formulam, ad cætera
 quoq; , ut dixi, trahi facile licet. Huic disciplinæ
 peritia Actii Nauii auguris permultū fidei au-
 thoritatisq; accessit. Nam cū Priscus Tarquis-
 nius aliqua præter maiorū instituta inaugurato
 mutare, pleraq; etiā de nouo condere pergeret,
 negare Actius Nauius inclytus ea tēpestare aus-
 gur, inauspicato ea fieri oportere. Quare ira regi
 mota, ludens artem, ut ferunt, agedū, inquit,
 diuine in augurio, fieri ne possit quod ego nunc
 mēte concipio? Cum ille in augurio rem exper-
 tus fieri posse dixisset, atqui hoc animo agitauis,
 inquit, te nouacula cotem discissurum. Cape er-
 go hoc, & perage, quod aues tuæ fieri posse por-
 tendūt, Tū illū incunctanter discidisse cōscri-
 pserūt, statuāque Actii Nauii capite velato, quo
 in loco res acta est, in comitio, in ipsis gradibus
 ad leuam positā fuisse, cotēque eadē cū illa ipsa

Liuius
verb

ius Na-
s

DE SACERDOTIIS RO. 6

nouacula in manibus posita vt eius rei etiã apud veteres monumētum existeret. Auguriis ergo, sacerdotioque augurū, vt ait Liuius, etiãque in libris de diuinatione Cicero, tantū authoritatis & venerationis accessit, vt nihil domi forisq; postea nisi auspicato gereretur. Et ad sapientiæ nobilitatisque primarios quosque id sacerdotiū deferunt. Et cū Tiberius Gracchus pater Tiberii & C. Gracchorū comitia cōsularia habuisset dicerētque Ethrusci augures rē in augurio experti, vitio cōsules creatos fuisse, Gracchusque, vt ineptos insanosque Ethruscos incefferet, abiēs in prouinciã, senatui rescripsit, veridicos, nō autem insanos Ethruscos esse, qui cōsules præsentis vitio à se creatos dicerent, Nā cum se cōsules legisset, meminisse se locū tabernaculo extra pomerium præter maiorū consuetudinē delegisse. Quamobrem abdicare se consulatu cōpulsus sunt. Vt autem veneratio huic ordini authoritasq; ita & numerus ipse adeo creauit, vt collegium augurum coleretur. Nam cum ab initio tres tantum creati cœpisset, ex tribus scilicet tribubus, Ramnēsium, Tatiensium & Lucerum, & obtinuissent cum mutaretur numerus, impari tantū numero creati: vtcūque tamē id fieret, quatuor numero præter maiorū cōsuetudinem creati cœpti sunt. Tandē cum plebs quorumlibet honorum partem suã in senatu & in foro nacta esset, per tribunos egit, vt ad sacerdotia quoq; velut ad cætera cursus aperirētur. Idq; post multa certamina, variãq; seditiones obtinuit,

FENESTELLA

vt ad quatuor scilicet patricos, quinque ex plebe adicerentur. Factumque hoc fuit M. Valerius & Q. Apuleio consulibus.

D E FLAMINE DIALI. cap. v.

Flaminem Dialem primus Numa Pompilius Romæ rex creauit, cum antea reges pontificumque regumque promiscue munera obirent, vt de Priamo & Aenea apud Virgilium cernimus. Rex etiam Anius, vt idem poeta ait, Rex idem hominum Phœbique sacerdos fuit. Idque etiam à minoribus deinceps, vt à C. Cæsare, diuo Augusto, multisque deinceps principibus, quos pontificatus maximi titulis insignitos videmus, obseruatum est. Cæterum Numa plures in vrbe Romulo, quàm sibi similes reges fore ratus, qui relicta religionis cura bellorum potius negotiis distinerentur, sacerdotis quatuor, quos appellauit Flamines, qui rei diuinæ iugiter addicti essent, multis deorum alligauit. Flaminem vnum Ioui, quem Dialem vocant, Marti duos, Quirino vnum. Distus autem Flamen Dialis est, vt Varro ait, quod in Latio capite velato erat, & caput filo lanæ præcinctum habebat, à quo Flamen appellabatur. Dialis autem à Dioue, quod est, iuuans deus. Cæteri Flamines eius cui præsidet numini, decorantur titulis. Hunc Dialem præfertim insigni veste, curulique sella adornauit. Hic solus, vt Varro ait, album habet galerum,

Argi. los
æneid.

ontificis
aximi ti
us

a. névnt
dictus.

ialis.

velex eo quòd maximus est, vel quòd Ioui im-
 molatione albaveste fieri oporteat. pleraque etiã
 huic pontificio iure tributa sunt, vt Aul. Gel-
 lius in commentariis Noctium Atticarum scri-
 ptum reliquit. Equo enim vehi flaminem est
 religio. Item iurare Diale fas nunquam est.
 Ignem è flamma, nisi vbi sacrum est, efferri
 ius non est. Vincum, si ædes introierit, sol-
 ui necessarium est, & vincula per impluuium
 in tegulas subduci, atque inde foras mitti de-
 bent. Nodum in apice atque in cinctu, neque
 in alia parte vllum habet. Si quis ad verberan-
 dum ducatur, si ad pedes eius supplex decubue-
 rit, eo die verberari piaculum est. Capillũ Dia-
 lis, nisi qui liber est, non detondet. Capram &
 carnẽ incoctam, & hederam, & fabam, neque
 tangere Diali mos est, neque nominare. Pro-
 pagines è vitibus altius prætentis non succidet.
 Pedes lecti in quo cubat, luto tenui circumlis-
 tos esse oportet, & in eo lecto cubare aliquem
 fas non est. Vngues Dialis & capillorum præ-
 segmina subter arborem ilicem terra operiun-
 tur: neque ad eius lecti fulcrum, capsam esse cum
 strue atque ferro fas est. Dialis quotidie festas
 lis sine apice, sub Dio autem esse licitum non
 est, sub tecto vtiliter etiam & à pontificibus cõ-
 stitutum. Farinam fermento imbutam attinge-
 re fas non est, neque tunicam intimam, nisi in
 locis exuisse sub cœlo, tanquam sub oculis Ios
 uis nudus ne sit. In conuiuio eius haud quis-
 quam nisi rex sacrificulus accubabit. Matrimos

FENESTELLA

nium Flaminis nisi morte dirimi non est fas. Locum ubi bustum fit, nunquam ingreditur. Hos Flamines cum ab initio consecrantur, castos duci à patribus velut ab hostibus mos fuit. Totidem vero Flaminibus, quod deos colerēt, vfos veteres, M. Varro in his libris quos inscripsit de origine linguæ Latinæ, testis est, vt Dialem, Martialem, Quirinalem, Vulcanalē, Fursuaalem, & Falacrum, & præterea cōplures, qui, vt nostrum inter sacerdotium gradus non nihil interest, vt episcopum, archiepiscopū, cardinalem, patriarcham, & metropolitanū: ita apud illos Flaminum, protolaminum, & archiflaminum differentiam fuisse idonei testes sunt.

DE VESTALIBVS VIRGINIBVS. cap. vi.

Vestalis originem cultus, quemadmodū pleraque omnia Numa Pōpilius intulit et si eius initia vsq; adeo vetera sūt, vt ex Troianis ad Albanos Aenea duce lōge cōmigrauerint, cuius rei meminit Virgilius his versibus. Sic ait, & manibus vittas, Vestāque potētē, Aeternūque adytis effert penetralibus ignem.

Dea huic Vestæ, quam terram esse, eādēque deorum matrē volebant, perpetuo vigil ignis consecrari solebat. Eius obseruationi ac cultui pleræq; virgines è primoribus patrū electæ præfici, quarum negligentia si forte sanctus ignis restinctus esset, flagris à pōtifice maximo cædi iubebantur, vt à P. Licinio Crasso pontifice ma

Virg. Ios
s ænei.

ximo in eam quæ negligētius ignē custodierat, Val. M
 Valerius scriptum reliquit. Incesti vero crimis Val. M
 ne damnatam, viam suffodi institutū est. Virg lib. 1.
 ginem Vestalē, vt Labeo Antistius scripsit, mis
 norem quā sex annis, maiorē quā annis decē
 natam negauerunt capi fas esse. Itēque nō pa
 trima sit, & matrima. Itēque & quæ lingua debi
 li, sensuque auriū diminuta esset, alia nec corpo
 ris labe insignita sit. Itē cuius parētes alter am
 bove seruitutē seruiuerint, aut in negotiis sordi
 dis versantur, eamve cuius soror ad id sacerdo
 tium lecta sit, excusationem mereri aiunt. Item
 cuius pater flamen vel augur, aut qui decemuir
 sacris faciundis, aut qui septemuir epulonum,
 aut & alius est Spōsæ quoque pōtificis, & regis
 sacrorum filia vacatio à sacerdotio isto tribui so
 let. Neque eius legēdā filiam, qui domiciliū in
 Italia nō haberet, constitutū est, vt Capito At
 teius scriptum reliquit, & excusandā eius qui li
 beros tres haberet. Item edicto prætoris virgi
 nem Vestalē, dialemve nō cogi, sæpe inscriptū
 est. Verba prætoris hæc sunt: Virginē Vestalē,
 & Flaminē Dialem, ait præco, in omni mea iu
 risdictione iurare nō cogam. De eligenda autē
 virgine Vestali hæc obseruata sunt. Lege Papia
 cautū est, vt arbitrato pōtificis maximi viginti
 ē populo virgines legerētur, sortitiōque ex hoc
 numero fieret in cōcione. Cæterū, inquit, ea lex
 vetustate, vt pleræque alia exoleuit: fatisque ei
 electioni fieri cōceptū est, si quis honesto loco na
 tus pōtificem maximū adeat, offeratque ei ad sa

FENESTELLA

natae no
n.
 cerdotium filiam, cuius duntaxat saluis obser-
 uationibus, religionis ratio haberi possit. gras-
 tiam enim Papiæ legis per sanctum fieri aiunt.
 Hanc virginem à pontifice maximo, velut ab
 hostibus capi moris fuit. Verba autem quibus
 tunc pontifex vtitur, hæc sunt. Sacerdotem
 Vestalem sacra facere quæ iussi, pro populo Ro-
 mano, Quiritibusque, vti optima lege fuit, ita
 te Amata capio. Amata enim nomine appel-
 lari omnes cõsueuerunt, quòd ea quæ prima cas-
 pta est à Numa rege, fuisse hoc nomine perhis-
 beatur. Simul atque igitur capta, atque in ea ars-
 ce Vestæ deducta est, illico sine emancipatione,
 ac capitis diminutione, exit patriam potestatem,
 & ius testamenti faciendi adipiscitur. In com-
 mētariis autem Labeonis quos super duodecim
 tabulas composuit, ita scriptum repertum. Vir-
 go Vestalis, neque hæres est cuiquam intestato,
 neque intestatæ quisquã, sed bona eius tum rez-
 digi in publicum aiunt.

DE SALIIS MARTI

dicatis. CAP. VII.

i
s
Inter cætera sacrorum genera instituta à
 Numa rege, à posteris etiã in honore habi-
 bita, id quidẽ in minoribus fuit, quod Mar-
 ti scilicet Gradiuo vouit. Duodecim enim ad
 hæc viros legit, quos à solenni saltu, quo in sac-
 cris utebantur, Salios appellauit. His alios duos
 decim Tullus Hostilius mox adiecit, cum Ro-
 manis in aciem contra Fidenates eductis, Ab

bani à Romanis per speciem prodicionis duce Metio defecere. Datum autem his supra tunicā insigne, æneum pectori tegmen, cælestiâque arma, quæ vocâtur ancylia, portare, ac per urbem canentes carmina cū tripudiis, solenni que saltu incedere: institutūque, vt in finem omnium carminum suorum, Mamurium appellarent. Hunc Mamurium inclytum ea tempestate fabrū fuisse, & cum ancyle cælo lapsum esset, Numa Pompilio, Quiritibusque rem diuinā agētibus, huic Mamurio negocium datum esse, complura huius similia ancylia effingēdi tradūt. Quod quidem opus cum ille exquisitissima absoluisset arte, optionem, vtrum à se vellet postulari artifice Numam obtulisse, quod ex eo peteret: nam exhibiturum: artificem vero non pecuniam, sed gloriam pro mercede petisse, quod eius nomen à Saliis in finem quorumlibet carminum recitaretur: idque per multa tempora in sacris & comitiis, vt ait Liuius, obseruatum est. Eo autem huius ordinis sacerdotium numero creuisse, vt ad collegium, & collegii sacerdotū magistratum redactum fuerit.

Ancylia

Mamurium

DE COLLEGIO PONTIFICVM,
& pontifice maximo. cap. viii.

Pontifices, vt pleraque alia sacerdotia, ab ipso Numa ortos, apud Liuium satis constat: eosdem diu præterquam à patribus creari non licuit. Fuerunt autem ab initio hi numero quatuor: postquam vero maximorum quo-

runque honorum partem plebs tribunitiis roga-
 tionibus obtinuit, ad sacerdotia quoque, sacros
 sanctasque potestates patere sibi aditum voluit.
 Quatuor ergo alios creati ex plebe pontifices
 placuit, M. Valerio & Q. Apuleio consulibus.
 Omnibus vnus praefectus fuerat à Numa Pom-
 pilio, isque Pontifex maximus appellabatur.
 Hic habet ex se sacra omnia exscripta exsignas-
 taque, quibus hostiis, quibus diebus, ad quae
 templa sacra fieri deberent: eiusmodique diuin-
 nis in rebus, vnde erogandae pecuniae sumptus
 fieri debeat, cura Pontifici est: caeteraque om-
 nia sacra publica, priuataque sacris Pontificis
 subiecta sunt. Cum vero de religione, deque
 sacris dissensio est, populus illum consulere per-
 git. Perutile illud fore ratus est Pompilius eius
 sacerdotii author, ne ius diuinum negligens
 do patrios ritus peregrinosque asciscendo tur-
 baretur: nec caelestes modo ceremonias duces-
 re, sed iusta quoque funebria, placandosque ma-
 nes eiusdem Pontificis. Apud eum quoque ta-
 bula esse dicitur, in qua Solis & Lunae defe-
 ctus, quoties lumini caligo fit, & anni men-
 sium fastorumque ratio perspicitur. Pontifi-
 ces, vt Varro ait, Q. Mutius Scruola à posse
 & facere appellatos esse dicere solebat: sed ea
 denominatio à M. Varrone haud satis probas-
 ri videtur. Nam & à Ponte, & à facio Pon-
 tifices appellatos putat, eo quod ab his primum
 pons Sublicius factus, ac saepe restitutus esse
 perhibeatur.

tifices
 de ap-
 latur.

DE FOECIALI SACERDOTE. CAP. IX.

Foecialis sacerdotii nusquam apud Romanos vetustiore usum fuisse, quam Tullio Hostilio Romae regnante reperi, quem tamen ut ab Hostilio creatum non affirmaverim, ita ne quidem negaverim à Numa Pompilio omnium religiosissimo rege creati potuisse. Vt cunque id tandem fuerit, de nomine prius, quam de M. Valerio foeciali, regnante Tullio Hostilio, apud Lium mentionem est. Foecialis vero partes in eo versabantur, ut fidei publicae inter populos praesertim, neque iustum aliquod bellum fore censebatur, nisi id per foecialem fuisset indictum. Cum vero pugnare desitum est, foedere fides pacis constituebatur, quae foedera aliunde appellata. de foedera appellata ab Ennio, quod fidei faciundae causa & traducta sunt, M. Varro testis est: foecialemque ipsum à fide, & faciendo dictum esse idem existimat. Forma vero feriendi per foecialem foederis huiusmodi est, qua nulla ut Lio placet vetustior esse memoratur. Foecialis, inquit, regem Tullum ita rogavit. Iubens ne me rex cum patre patrato populi Albani foedus ferire? Iubente rege, sagmina, inquit, te rex posco. Rex ait, puram tollito. foecialis ex arce graninis herbam puram attulit, postea regem interrogavit. Rex, facisne tu me regium nuncium populi Roma. Quiritium? Rex respondit, quod sine fraude mea populi Roma. Quiritium ve fiat, facio. Fit ergo tunc foedus, mul-

Foecialis munus.

Foedera unde appellata. & Intr ducta al

Feriend foederis tus.

tisque id verbis peragit. Legibus inde recitatis, audi, inquit, Iupiter, audi pater patrati pop. Albani, audi popule Albane audi, vt illa palam prima postremave ex illis tabulis cerave recitata sunt sine dolo malo, vtique ea hodie rectissime intellecta sunt: hic illis legibus pop. Rom. prior non deficiet, si prior defecerit publico consilio, dolo malo, tu illo die Iupiter ita pop. Ro. ferit, vt ego huc porcum hodie feriam: tantoque magis ferito, quanto magis potes pollésque. Vbi id dixit, porcum saxo silice percussit. Eodē modo pars altera per suum sacerdotē, suūque dictatorē peragit. Cum autē bellum per Fœciales indicunt, hoc more vtuntur. Fœcialis hastam ferratam, præustam, aut sanguineam ad fines eorū quibus bellum indicit, defert, nec minus puberibus tribus præsentibus abiicit, quod populi priscorum Latinorum, hominesve prisci Latini aduersus populum Ro. Quiritium fecerunt, deliquerunt, quod popu. Ro. bellum cum Latinis priscis fieret, ob eam rem ego pop. que Ro. populo priscorum Latinorum, hominibusque Latinis bellum indico, faciōque. Vbi dixit, hastam in fines eorum emittit, ex quo bellum iustum esse intelligitur.

DE SACERDOTIO PATRIS
patrati. CAP. X.

Patris patrati sacerdotium, etsi apud Liuiū à fœciali haud differre videtur, aliquanto etiam longe absuisse apparet, tamē quod & nomen istius, illiusque, atque officium non

i indi
mos.

nihil interesse videatur, utique & devtroq; seor-
 sum dicere visum est. Vt cunque esset, his descri-
 ptis non certe & officit immoueri, sed partes & Of-
 plures dūtaxat adscripserim. Patris patrati vsus cio im-
 eodē tēpore, quo fœcialis apud Ro. prodit, nā & tauerit
 inde feriēdis à fœciali fœderibus, Patris patrati liae.
 opera autoritāsq; exigebatur. Ad patrādum ez
 nim. i. sanciendū iuramentū, vbi de fœderibus
 cōuenerant, admitti cōsueuere. Creauit autē M.
 Valerius primus fœciales, Sp. Fusium, primum
 patrem patrātū eo bello quod Tullus Hostilius
 cum priscis Latinis gessit, verbena caput capil-
 lōsq; cingens. Alias præterea partes. i. repeten-
 di, patri patrato dedit Ancus Martius, eū morē Patris
 ab antiquissima Equiculorum gente repetens. trati par-
 Eius rei formula antiquissima est huiuscemodi.
 Legatus idēque pater patratus, vbi ad fines
 eorū venit vnde res repetunt, capite velato filo,
 lanæ velamen est. Audi Iupiter, inquit, audite fi-
 nes cuiuscūque sint gentis, numina audiant fas.
 Ego sum publicus nuncius po. Ro. pie iustēque
 legatus venio, verbis meis fides sit. Peragit des-
 inde postulata, inde Iouem testem facit. Si ego
 iniuste impiēque illos homines illāque res des-
 dier po. Ro. mihiq; exposco, tum patriæ cōpotē
 me nunquā finas esse. Hæc, cū fines suprascādit,
 hæc quicumque ei primus vir obuius fuerit, hæc
 portā ingrediens, hæc forū ingressus, paucis ver-
 bis carminis, cōcipiendūque iurisurandi muta-
 tis peragit. Si non dedūtur quæ exposcit, diebus
 tribus & .xxx. [tot enim solēnes sunt] peractis

bellum ita indicit. Audi Iupiter, & tu Iuno, ac Quirine, duque omnes caelestes, vos terrestres vosque inferni audite. Ego vos testor, populū illum quicumque est, nominat iniustum esse, neque ius perfoluere. Sed de istis rebus in patria maiores natu cōsulemus, quo pacto ius nostrū adipiscamur. Cum his nuncius Romam ad cōsulendum redit. Confestim rex, dictator, consul, siue quis alius senatum habuerit, ex his ferme patres consulit verbis. Quarum rerum, litiū causarum conduxit pater patratus pop. Ro. Qui ritium patri patrato priscorum Latinorum, hominibusque priscis Latinis, quas res nec dede- runt, nec fecerunt, nec soluerunt, quas res fieri dari, solui oportuit: Dic[*inquit ei, quem primū sententiam rogat*] quid censes, Tum ille, puro pioque duello quærendas censeo, Itaque cōsentio consistōque. Inde alii ordine rogabantur: quandoque pars maior eorum, qui aderant, in eandem sententiam ibant, bellum erat consensu fieri solitum, vt fœciales in iactu haste, vt dictum est, bellum indicerent.

DE SACRORVM REGE. CAP. XI.

Sacrificus
lus.

R Ex factorum, qui & sacrificulus dicitur creari coeptus est Iunio Bruto & Marco Valerio primis consulibus. Eius creandi occasionem dedit, quod cum nuper exactis regibus pleraque sacra à solis regibus obiri cōsueti, regum exactione vacare viderētur, idque moleste admodum populus ferret, vtpote quod

cultui diuino regum axactione videretur derogatum, sacerdotem creari placuit: quē, quo minus eidē authoritatis & inesset, regio nomine & D decorarunt, sacrorum regem appellantes. Sub fet alia iecerunt tamē Pōtifici maximo, & ne similius dictioni fuisset suppositus, iam exacti reges, res & Ne ducti reges esse viderentur vel crederētur. Quā nullius vero huic partes iniunctæ essent, nunc temporis tioni a minime reperiuntur.

DE SIMVLACRI TRAIECTIO
ne matris deorum. CAP. XII.

GAllos quidē Berecynthiæ, siue illā deorum matrē dicere mauiis, dedicauit antiquitas, eaque religionē vt plerasque alias, è Phrigia Romā reduxit: & eo quidē tēpore, quo huiuscemodi carmē ex libris Sibyllinis relatu est. Mater abest, matrē iubeo Romane requiras. Cū veniet, casta ē accipiēda manu. Hoc responfū cū diu torqueret patres [quæ enim mater esset, aut vnde petēda, nō satis reperire poterant Physici] Appollinis oraculū cōsultum miserere. missi huiuscemodi respōsa attulerūt. Diuū Apollo inquit, arcessite matrem, quā Ideo quidē iugo reperietis. Missi ergo in Asiam legati datū negociū vt perquisitū ac tandem compertū deæ simulacrū Romam reducerent. Sed cū Attalus rex Asiæ cōperti à legatis simulacri traiectionē negaret, Romanis frustra iam abire parātibus, vocem eisdē & creditam esse deæ ferūt. Ipsa inquit, peti volui, Romamque quod deorū omniū

dignum domicilium est, deduci. Quo miraculo
 exterritus Attulus Romanis illico simulacri trās-
 lationem cōcessit. Mari ergo traiecto Romam
 vt traditum est, cum Tyberi nauis simulacro or-
 nusta vectaretur, omni genere hominum ex vr-
 be prodeunte cū carminibus, sacrisque, in sicco
 littore adhæsisse ferunt. Et cum omnis multitudo
 funibus iniectis, summo conatu adniteretur
 nulla tamen vi auellere hærentem valuit. Erat
 autem in turba Romanorum Claudia Quinta
 Vestalis virgo præstantissimæ formæ, cuius ex-
 quisito habitu, multisque pleno illecebris, vio-
 latae eius virginitalis publica suspicio circumfes-
 rebatur. Procubuit ergo puella ad pedes simulacri
 lacrimans, obtestansque deam, sic inquit. Laesa
 virginitalis me ream criminantur, tuū dea tes-
 timonium, vt rem indices, quaeso: vt si tuo dā-
 nata testimonio dea fuerim, admissa morte luā:
 si hac labe puram argueris, tum tu castissima ca-
 stas manus prosequere obsecro. Vbi hæc dixit,
 reſte qua alligata erat nauis, manu arrepta, ma-
 nu puellæ admodum parum conantis, facile tra-
 ctum profecuta est. hoc pacto in urbem Scipio
 Nasica solus dignus, cuius manibus tangeretur
 recipereturque simulacrum. iudicatus est. Das-
 tum ergo Scipioni negotium, vt templum deæ
 magnifice strueret, & eius cultui sacerdotes des-
 dicaret, quos more deæ vetusto Spadones oportebat
 non alio pacto ad id sacerdotium legandos.
 Cuius quidem instituti hoc in causa fuisse
 commemorant, dilexisse Cybelem puerū quens

illorum
 erdotū
 go.

dam Phrigium, dilectoque hâc conditionē ad-
 iecisse, ne castitate polluta admitteretur, puerū
 tamē nympham Sangaridem deperisse, & cum
 apud eam sub arbore ei nymphæ dicata, vna
 quiescerāt nocte dormientes, deam arbore cum
 ipsa nymp̄ha trucidauisse, adolescentem metu
 fere exanimatum, in vicinum montem, cui no-
 men Didyma est, confugisse: doloreque amētē,
 pudoreque admisi facinoris, mēbrum quo des-
 liquerat, abscidisse. Hac ratione facti dea me-
 mor, per eiusmodi homines perpetuo sibi mi-
 nistrari voluit. Gallorum vero nomen à flumis
 ne Phrigiæ vetusto, quòd tēplo huius deæ vici-
 num est, tractū ferunt, cuius, vt ferunt, fluuialis
 vnda ea vis est, vt potātes insanire cōpellātur.

DE DVVMVIRIS SACRO
 rum. CAP. XIII.

DVumviri sacrorum, quanto monumen-
 ta veterum legendo consequi valui, sac-
 ris libris legendis, carminibusque Si-
 byllæ, fatisque pop. Ro. interpretādis præerant,
 Appollinis sacrarumque ceremoniarū Antistis-
 tes erant: & quoties prodigia magnos aliquos
 rerum euentus auspiciantia emerissent, lectister-
 niis ad puluinaria deorum factis, vt illorum mi-
 nas auerterent, suppliciis sacrisque placabāt. Eo-
 rum etiā ritu prospere gestis rebus decernebā-
 tur. Huius sacerdotii nullam ante mentionē re-
 peri, quàm tempore quo ædes Castori per filiū

Post humi secūdi dictatoris, qui tunc duumuir,
 dedicata est. Latino enim bello pater ipse dicta
 tor vouerat. Ceterum cum multo tempore duo
 ad hoc ipsum sacerdotium viri creati essent, ac
 plebs de suo quoque corpore creare cōsules pers
 geret, neque ad id ipsum satis virium esset, obtis
 nuit tādē, vt qui duumiri in eam diem creas
 ti fuissent, decemuiri crearentur, quinque ex pas
 tricēuiris tribus, totidē ex plebe electis. Quare ex duums
 amuiris uiris, decemuiri appellari cœpti sunt.

DE SEPTEM VIRIS EPULO
 num. CAP. XIII.

Septemuiratum epulonū, quanquam vt con
 iectari potest, genus esse sacerdotii præsu
 mitur, propterea quōd cū de vacatione Ves
 talis sacerdotii agitur, filix Auguris, decemuis
 rificatorum, Flaminis, Septēuiri epulorum fas
 crorum, ab hoc sacerdotio excusationem mere
 rentur, inter sacerdotia hoc ipsum subiungitur.
 Vtcunque id fuerit, quoniam nihil quicquam de
 hac re mediocris etiam fidei autoritatisque rez
 peri, quod huic ordini officium commissum es
 set, ausus asserere non fui. Plinius tamen cū es
 set orationem habiturus, cum quasi propter fr
 tuos astantes timeret, dixit. Stabat medio cons
 fularis, modo septemuir epulorum. Sūt adhuc
 Romæ in Pyramide quadrata incisa hæc vers
 ba. Opus absolutum diebus. c x xxi. è testā. C.
 Cornelii tribun. pleb. Septemuiri epulorum.

L. FENESTELLAE DE ROMANORVM MAGISTRATIBVS
libellus alter.

ED quoniam nunc de reliquis magistratibus, qui ad religionem non pertinent, tractare intēdimus: alii quidem omnium magistratuum maiores, alii vero minores sunt. Qui maiores, qui ve minores essent, paucis animaduertendum est. Nam Aulus Gellius pleraque hac in re ex M. Messalæ auguris libris dicta reliquit, cuius verba hæc sunt. Patriciorum auspicia in duas potestates diuisa sunt, maxima sunt prætorum, consulum, censorum: neque tamen eorum omnium inter se eadem, aut eiusdē potestatis sunt ideoque collegæ non sunt censes consulum aut prætorum, prætores collegæ cōsulum sunt, ideoque neque prætores aut cōsules censoribus, neque consulis censoribus aut prætoribus turbant aut retinent auspicia. At censes inter se, rursum prætores consulesque inter se & vitiant, & obtinent. Prætor etsi collega cōsulis est, neque prætorem, neque cons. iure rogare potest, vt quidem nos à superioribus accepimus, aut ante hæc tempora obseruatum est. Et in comētario. xiii. C. Tuditani patet, quia imperium minus prætor, maius habet consul, & à minore

gel. li.
cap. xi

imperio minor, à maiore autem maior collegæ
 iure rogare non possunt. Nos his temporibus
 prætores prætore creante, veterum authoritatē
 Comi sumus secuti, neque his & auspiciis in comitio
 in au fuimus. Censores equè non eodem rogantur
 10. auxilio, auspiciòque atque cōsules & prætores.
 Reliquorū vero magistratuū minora sūt auspi
 cia ideo illi maiores, hi minores magistratus ap
 pellantur. Maiores centuriatis, inquit, comitiis
 sunt: minores creandis magistratibus tribuitis
 comitiis magistratus, sed iustius curiata datur
 lege. Ex omnibus his Messale, verbis inquit ma
 nifestum fit, qui sint minores magistratus, &
 quamobrem minores appellentur. Sed & colle
 gam esse prætorem consuli docet, quòd eodem
 auspicio creantur. Maiora autem auspicia dicū
 tur habere, quia eorum auspicia magis rata sūt
 quàm aliorum, Consul ab omnibus magistratis
 bus & comitiatum & concionem auocare pos
 test, prætor & comitiatum, & cōcionem vsque
 quaque auocare potest nisi à cōsule minores ma
 gistratus nusquam neque comitiatū neque con
 cionem auocare possunt, Ea re, qui eorum pri
 mus vocat ad comitiatū, is recte agit. Quoniā
 bifariam cum populo agi non potest, nec auo
 care alius alii possit, si concionem habere vō
 lunt vti ne cum populo agant quāuis multima
 gistratus simul concionem habere possint. Ex
 his verbis Messalæ manifestum est, aliud effecū
 popu= populo agere, aliud cōcionem habere. Nam cū
 gere. populo agere, est rogare quid populus suffra

giis suis aut iubeat, aut vetet. Concionem autem habere, est verba facere ad populum, sine ulla rogatione.

Cócion
habere.

DE SENATORVM ORIGINE. CAP. I.

Senatorum originem à Romulo institutam esse, nemo ambigit, quippe qui viris patrens & conditor, cum iam nouam ciuitatē viribus & robore iuuenū affatim à se munitam cerneret, haud minoris momenti fore ratus, si eandem consilii ope fulcisset, ex primoribus patrum, qui tunc aderāt ciuibus, centum numero Patres elegit, quos ob honorem patres, ob atate senatores appellauit: vt apud Lacedemonios senes appellari eos, qui summum quendā magistratū gerūt, C. ait. Qui vero ex his primoribus cētū patribus geniti sunt, patricii nuncupati sunt. Hūc ordinem mox Tullus Hostilius expleuit, Patricii. Alba à se diruta, Albanisque in urbem inductis Tum Tullios, Seruilios, Quintios, Geganios, Clodiosque senatores accepit. Exactis autē regibus, Brutus consul, exaustum bonis viris senatum intuens primores equestris ordinis adscribi in senatores operā dedit, illosque cōscriptos patres appellauit: ex que tempore patrum conscriptorū appellatio locum habere instituit. Patres cōscripti. Resnes hos quidē senatores adeo sepe totius reip. summa innixa est, vt ne reges, quidem, cōsules, aut dictatores, aut alius quispiam magistratus,

inconulto fenatu quippiam moliretur, adeo vt
 cum Tarquinius Superbus pleraque prater ses
 natus auctoritatem decerneret, tum demum as
 misso regio nomine, tyrannus appellaretur. Ses
 natores vero triplicis ordinis fuisse reperi, alii es
 nim patricii, alii pedarii, nonnulli vero conscri
 pti appellabantur. Patricii sunt hi maxime, qui
 centu illis patribus a Romulo lectis geniti sut.
 Conscripti vero fenatores, hi qui regum, consu
 lum, censorum ve decreto in fenatum lecti sut.
 Pedarios autem fenatores, variis rationibus ap
 pellantos inuenio. Alii enim quod hi non habe
 rent sentetiae dictionem in fenatu, sed in alio
 rum sentetias pedibus irent, dictos pedarios pu
 tant. Alii, quod essent plerique, qui magistratus
 curules adepti, sella curuli in fenatum veheren
 tur. qui vero pedibus iter facerent, pedarii nos
 minabantur. M. autem Varro equites quosdam
 esse ait, quibus amplioribus magistratibus fun
 ctis, nondum tamen a censoribus in fenatores
 lectis, non esset ius dicendae in fenatu sentetiae
 cum tamen in fenatum venire liceret, sed quas
 sententias principes dixerant, in eas descendebant.
 De ordine vero ac ratione consulendi ses
 natus, quae hucusque reperi, ea potissimum ad
 ducam. Aliquando enim primo rogari mos fuit
 qui princeps in fenatu a Censoribus positus fue
 rat, nonnunquam vero vt essent, hi prius rogaretur
 qui Cosules designati essent, institutum est. Ci
 cero autem in eo libro quem inscripsit Catonem
 maiorem de senectute, tantum aliquando senes

tricii.

scripti.

darii.

 i
 s
 rdo con
 endi se
 tus.

Et uti honoris tributum scribit quod ut quisque
 natu grandior esset, ita prior in senatu senten-
 tiam rogaretur. Vsu tandem introductū esse di-
 citur, ut quem consul ipse rogasset, is prior ex
 sententia verba faceret: alium tamen quam cō-
 sulare virum rogari fas fuisse negant. Ex qua
 sanè consuetudine C. Iulius Cæsar in eo consu-
 latu quē gessit cum M. Bibulo, treis duntaxat vi-
 ros extra ordinem rogasse dicitur, M. Crassum
 Cn. Pompeium, & M. Catonem. Post M. Crassum
 Cn. Pōpeium ubi filiā sibi in matrimonio
 collocavit, rogare primū cœpit, Cum vero M.
 Catonē rogaret, atque idem cum cōsulebatur
 de repub. nimis forte diceret, lōgioreque proin-
 de oratione vteretur qua omne tere tēpus quod
 est habendum senatui, tereret, Cæsar viatorem
 vocavit, M. que Catonem, quoniā finem non
 faceret, prehendi loquentem, & in carcerem
 trahi iussit. Catonem cum imperio pareret, ses-
 natus consurrexit, & ad carcerem prosequēbā-
 tur. Cuius rei quasi invidia motus Cæsar desti-
 tit, atque èmitti iussit. De more autem habēdi
 senatus M. Varro rogatu Pompeii librū edidit
 cū ille primū cōsul cum M. Crasso fuisset desi-
 gnatus, Creditur quia foris militiā que ad eam
 atatem occupatū velle ciuilib cōsuetudinis cuius
 ex pers erat fieri peritior. Sed cum librū in ipsa
 Varronis atate periisse, idem ipse in epistola
 ad Opianicū scripsit. Qua in epistola multa scri-
 bere Varronem id genus Aulus Gell. in com-
 mentariis noctium Atticarum refert. Primum

Varronis
 liber de
 more ha-
 bendi se-
 natum.

Gel. libro
 xiiii. c. vi

ibi scriptum fuisse, per quas personas haberi senatum liceret, nominat dictatorem, consulem, prætorem, tr. pl. interregem, præfectū vrbi, neque vllis aliis ius fuisse senatum frequentem fieri iubere asserit. Addit deinde extraordinario iure tribunos militares, qui pro consulibus essent. Item decemuiros, quibus imperium consulare tum esset. Item triumuiros reipu. constituendæ causæ creatos, consulendi senatum ius habuisse. De præfecto vrbi Latinorum, vtrum senatū habere liceret, non satis conuenire ait, qui licere negauit, quòd ne ille quidem senator sit: proinde ius dicendæ in senatu sententiæ nō habeat, in rationē adducunt, eaque ætate, quæ nondum senatoria sit, creati. M. autem Varro, & Atteius Capito, ius esse præfecto vrbi, senatus habendi aiunt, quandoquidem & tr. pl. quanquā non essent senatores, ante Acciniū plebiscitū ius senatus habēdi esset. Scripserat etiā de intercessionibus, illis videlicet ius intercedendi fuisse, qui vel ea potestate, vel maiori fuissent, iis qui senatuscōsultum, aut plebiscitum, vel aliud decretum rogarent. De loco habendi senatus, aut senatusconsulti rogandi, nisi in locis per augures constitutis, quæ templa appellabant, haberi rogariue posse negabant. Vnde & in curia Hostilia, in Pompeia, & post in Iulia, cum profana essent loca, templa per augures sunt constituta, vt in iis senatusconsulta more maiorū iusta fieri possent. De tempore vero habendi senatus, ita disserit. Ante exortum, inquit, solem

Atiniū
ias.

ocus se
atus ha
endi.

ēptus ha
edi sena
is.

aut post eius occasum, senatusconsultum irritū
 esse, opus etiam cēsorū fuisse per quos & quo
 tempore factum esset senatuscōsultum. De *Senato*
 tate autem senatoria etiam adolescētibus sena
 atorū senatum ingredi licuisse, veterū monu
 menta legentibus apparet. Quo minus vero tā
 dem in senatum illi aetati venire liceret, Papy
 rii prætextati factum in causa fuit, vt Valerius
 Maximus scriptum reliquit. Tunc igitur consti
 tutum ne cui paucioribus. xx. & quinque annis
 nato senatum ingredi liceret, vt est apud Plus
 tarchum in vita Magni Pompeii. Itē apud ius
 ciuile Romanorum, quo nos etiam hoc tempo
 re vtimur, facile conspici licet. Qui vero se
 natū habiturus esset, auspiciari primo, atque im
 molare hostiam debere, idē Varro cēsebat. Do
 cuit & de diuinis rebus, prius quā de huma
 nis ad senatum esse referendum. Item senatus
 cons. duobus modis fieri, aut per discessionem,
 si consentiretur: aut si res dubia esset, per singu
 lorum sententiam. De pignore quoque capiēdo
 de multa irrogāda senatori, qui quo tempore in
 senatum venire debuit, non interfuerit. Quan
 tum vero ad senatorum familiam pertinet, *Senatori*
 natoriarum personarum appellatione, & vxor
 res contineri decretum est. Adoptiuos autem si
 lib. i. tit. de senat
 hos, et si ante quā patres in senatū essent ducti
 sese in adoptionem dedisset, senatores esse pla
 ribus hā
 cuit. Si quis autē ex pa
 riorum ordine plebeio
 homini se in adoptionem dediderit, patricium
 tamen manere cautum est: quam legem ea tem
 traduntur

FENESTELLA

pestate nullam fuisse arbitror, cum P. Clodius
 vir patricius, quo tempore tribunitia potestate
 fungeretur. qua aduersum Cic. factione utere-
 tur, plebeio homini se adoptandum præbuit.
 Contra senatorum filiarum, nisi quæ senatoris ho-
 minibus nupti traditæ essent, clarissimarum fœ-
 minarum nomine non continerentur. Senato-
 ris vero filium à patre emancipatum, etsi filii no-
 men iure civili amittit, senatoriam tamen reti-
 nere dignitatem creditur. Posthumi autem, quæ
 uis post patris mortem nascuntur, senatorii ta-
 men homines appellabatur: eum vero qui post-
 quam pater senatu motus est, concipitur, & na-
 scitur, non esse senatoris filium Proculus & Pe-
 gusus opinabantur. Si quis vero ante conceptus
 fuerit, quam eius pater senatu moueretur, non
 nocebit filio casus patris, quo minus senatoris
 filius censeretur: sed si pater antequam conceperet
 filium, senatoriam dignitatem amiserit, ac de-
 inde decesserit, filii autem in aui potestate sena-
 toris reciderent, etsi non quasi senatore patre na-
 ti videantur, senatorii tamen esse censebantur
 Mulieres autem senatoribus primo, deinde in-
 ferioris sortis hominibus matrimonio collora-
 tæ, clarissimarum ordinis non sunt. Itaque im-
 petrare pleræque à principibus solent, ut nuptæ
 iterum inferioribus uiris, in senatoria nihilo-
 minus maneant dignitate, ut dicitur diuum Augu-
 stum Iuliam Mameæ consobrinæ suæ indulgisse
 Senatores vero senatorio ordine amotos, quæ-
 uis capite non minuatur, & ciuilitatem retineat,

iudicare tamē ac testimonium dicere prohibet
lex Julia repetundarum.

DE TRIBVNIS CĒLERVM

equitum.

CAP. II.

Tribunos Celerum equitum primus Romulus creasse fertur, cum tres equitum centurias, quarum opera in omni reipub. discrimine vteretur, adscripsit. Eas cēturias, Ramnensium, Tatiensium, Lucerum appellavit: Ramnensium à Romulo, Tatientium à Tatio Lucerū vero denominatio, vt Liviū placet, incerta est. Quos autē tertios his praefecit viros, quos ex tribus elegit tribubus. tribunos nominavit. Fuisse autē numero tercentos ait equites, eo quòd singulis curiis, quæ triginta erant decē adsciuerit. Quòd vero celeriter accurrere eos voluit, siquando respub. illorū opera indigeret, appellari Celeres voluit. Sunt etiam qui à Celere quodam, qui primus iis ordinibus à Romulo praefectus fuerit, Remi interfectore, hoc nomē inditum esse opinentur, vt Ovidius in libro Fa-

Ouid. loc.
cus li. iiii
Fast.

DE QVAESTRIBS. CAP. III.

Quaestoribus creādis origo vetustissima est, & ante omnes pene magistratus instituti sunt. Gratianus autē in eo libro quē de tēporibus scripsit, ipsum etiā Romulū & Numā, duos habuisse quaestores, quos nō sua voce,

c ii

FENESTELLA

sed populi suffragio creatos, scriptum reliquit, Cæterum vt Romulum quæstores habuisse nõ vsquequaque notũ est, ita Tullũ Hostiliũ regẽ quæstores habuisse constare nequit. Quod vero publice querendæ pecuniæ præpositi essent, appellatos aiunt. Quæstorum vero ararii, & vrbanæ pecuniæ curam agere, prouincias partim exigendis vectigalibus sortiri, plerique t vt Gratianus dixit]epitolis in senatu legendis occupari.

Candidati principis. Nõ nõquã autem maleficia conquirere quæstoribus negotio traditũ est: ex quorum exercẽdis quæstionibus, quæstores dictos fuisse, Mar. Varro opinari videtur. Quæstores vt tere oẽs reliquos magistratus tam plebeios quã patricios promiscue creati obtinuit: quæ potestas quoniam minoribus adscribitur, neque prehensionẽ, neque vocationem habet. Et quemadmodum priuati in ius ad prætorem vocari solent, eadem gerendorum honorũ, dicendæque in senatu sententiæ initiũ fuisse perhibetur. Etiam quia de capite ciuis Romani iniussu populi non erat permissum consulis dicere, propterea quæstores constituebantur à populo, qui in capitalibus præessent rebus. In appellabãtur quæstores parricidii, quorũ & meminit lex duodecim tabularum.

quæsto:
parricidii.

DE INTERREGIA POTES-
tate. CAP. IIII.

Romulo ergo humanis iam rebus subdũcto, fluctuantibus patrum animis,

quo pacto rempublicam procurarent, quem in demortui regis locum suffecturi, aut quo tandē pacto essent, ne noua multitudo sine rege ac duce passim vagaretur ac vicinorum tandem iristatis animis, urbem rectore vacuam vis aliqua externa adoriretur: difficultati rerum consulere rati, cētum patres, decem decuriis factis, singulos ex singulis legunt, qui summæ rerum præessent. Ex iis vnum qui insignibus imperii & fascibus esset, decernunt. Quinque dierū spatio finiebatur imperium: eōq; pacto vicissim inter se fortiebantur, dum orbe exacto annus circumageretur. Sed huius imperiis cum iam pertæsum videretur, ac plebs pro vno rege, centum sortitu esse quereretur, audirētque ea moueri patres, qui vel imperium posciturū esse videbātur, per speciem beneficii vltro offerendum rati, summam potestatem populo permittunt, statuuntque ne plus iuris ac potestatis futuro regi permetterēt, quàm apud se retinerent, simul decernūt, quem populus ipse regē iussisset, ita demum ratus haberetur, si patres authores extitissent. Tum interrex concione aduocata, quod bonum, faustū, felixque sit, inquit, Quirites regem create: si dignū, qui secūdus à Romulo sit creaueritis, patres authores fiēt: atque ea cōditione reges creabant, apud quem summa rerum erat. Dum regia potestas vacans erat, interrex appellabatur. Apud minores vero Romanorum cum reipub. causa abesset consules, neque habēdis comitiis interesse possent, siue vitio cōsules creati essēt,

Decur
patrum
Ex Lit

Interre

FENESTELLA

si dictatorem comitorum causa dici nō placuisset, res ad interregem deducebatur, ac perinterregem consularia comitia habebantur.

DE DVVMVIRIS CAPITALIBUS, cap. v.

SI diuuiratus capitalis repetere originem volueris, vsque à Tullii Hostilii regis temporibus erit repetenda. Is enim bellum cū Albanis gesturus, copias iam è campis in aciem eduxerat. Tum Metius Suffetius Albanorum dux, regem Romanorum ad colloquium vocauit: qui vbi in conspectu venerunt, diu de conditionibus pacis inter eos agitatum est, hanc tandem conditionem inierunt. Erant in exercitu Albano tergemini fratres, qui Curiatii appellabantur, vt hi cum tergeminis Oratiis Romanis ferro dimicarent: vtrius exercitus virtutes essent, is populus cum bona pace alteri imperaret. Armati ergo hinc Oratii, illinc Curiatii, in campum prodeunt, diu vario Marte pugnant, ad extremum tres Curiatii, atque ii quidem omnes faucii, duos ex Oratiis obruncant, tertio integro relicto. Iuuenis ergo integer corporis animique viribus, ne si stando tutari ictus non posset, ambire campum instituit: ex Curiatiis, qui validior erat, metu exanimatum fugere ratus, persequi illum agrelitet, pergit. Oratius vbi alterum longè ab alijs esse cernit, Curiatium aggreditur, parumque validum facile obrunca. Accurrentem

fratri ferre auxilium, primo illo etiam infirmior-
 rem, & vix sustentem arma, facilius occidit:
 Tertium graui vulnere, metúque grauiore, mi-
 nore negocio cōfodit. Iuueni ergo Oratio om-
 nium consensu gloriosissimus triumphus decer-
 nitur. Triumphanti ergo cum omne genus ho-
 minum, tum Oratia soror venit obuiam. Hæc
 Oratia alteri ex Curiatis forte desponsata fue-
 rat: quæ vbi conspexit occisi nuper à fratre viri
 pēdentes ab hasta exuias, lamētis & fœmineo
 eiulatu complebat omnia: cuius rei indignatiōe
 sororem interfecit, ratus publicam latitiam tur-
 baste. Triumpho ergo actō, Oratius ad regē tra-
 hitur, in carcerem seruandus traditur: ergo om-
 nium sententia Oratium damnat capite, sed res-
 cens tam insignis facti memoria permultum fa-
 uoris à rege ipso sibi vindicat. Dilationem er-
 go iudicii rex quæritans, tum primum duos vi-
 ros creat, quæstionem iudicii ab se ad illos reii-
 cit. quid plura? duumviri plectendum capite Or-
 ratium pronunciant: sed Oratius ab illa senten-
 tia populum appellat. res ad populi iudicium re-
 iicitur, Tum vero senis, orbique trium libero-
 rum parentis lachrymis, & pro concione ora-
 tionibus acta, insignis actæ rei recenter memo-
 ria reum iuuenem populus absoluit. Tum er-
 go duumviris capitalibus initium esse cœpit,
 vnus tamen & argumento triumviri collegæ & aug:
 facti sunt. Quod vero capitalibus quæstionibus to-
 præssent, & carceris rerum capitalium agerent
 custodiam, capitales appellati sunt: cuius etiam

FENESTELLA

magistratus in damnatione. C. Manilii Capito-
lini opera vsum pop. Ro. Liuius meminit. Eoꝝ
rundem interuentu triumuirorum, in eos qui
cum L. Catilina coniurauerant, animaduersum
est, vt meminit Sallustius.

DE PRAEFECTO VRBIS. CAP. VI.

DE praefecto vrbis nusquā antea quicquā
reperitur, quam de Sp. Lucretii patris
Lucretiae praefectura: non tamē alios re-
ges praeter Tarquiniū Superbum, praefectos vr-
bi creare potuisse negauerim. Quo sese res ver-
tāt, cū regibus proficisci opus foret, penes praefec-
tum vrbis summa rerum relinquebatur. Vbi
autem imperium propagatum est, totius Italiae
iurisdictio ad praefectū vrbis delata est. Omnia
enim crimina quae per totam Italiam admitte-
bātur, vt epistola diui Seueri ad Fabium Cylio-
nem cautum est, praefectus vrbis sibi vindicat.

In initio vero eius epistolae ita scriptū est. Cū
vrbem nostram fidei tuae commiserimus, quicquid
intra vrbem admittitur, ad praefectū vrbis
videtur pertinere. Sed & si quid intra centesimū
lapidem admissum sit, praefecti vrbis ad cogni-
tionem pertinet. Si ultra centesimum lapidem
admissum fuerit, vrbis praefecti notio non erit.
Audiet seruos qui ad statuam confugerint, aut
qui de dominis conquerantur, quod de suo pec-
culio empti, non manumittantur. Audiet domi-
nos egentes, & qui se agros esse dicant, deside-
retque sibi à libertis suffragium impendi. Rele-

dem se
ad ver-
m pro-
a in pā.
i offic.
s cf. vr-

gandi etiã, deportandique in insulam, potestati præfectus huiusmodi obtinet. Si quis autẽ seruũ suum in vxorem suam adulterium cõmisisse asserit, apud præfectũ vrbis erit audiendus. Neq; est alienum ab eius potestate, vt corã ipso interdicatur quod vi aut clam exercetur. Solent item ad præfectum vrbis tutores curatorẽsque remitti, qui male in tutela curaque versati fuerãt, qui que grauiore animaduersione quã vt suspectorum crimen incurrant, indigẽt, seu quos probari possit, datis nũmis tutelam occupasse, seu accepta mercede operã dedisse quo minus idoneus tutor assignaretur alicui, vel cõsulto circa edendum patrimonium eius quantitatem minuisse, siue euidenti fraude pupilli bona alienasse. Id quoque iniunctum est huic magistratui à diuo Seuero, vt mancipia tueatur, ne prostituantur. Curare præterea præfectus debet, vt nummularii probe se agant circa suæ professionis negocia obeunda, temperetque ab iis quæ leges non admittunt. Si autem patronus se à suo liberto aut docuerit, aut contumeliosum sibi libertum queratur, siue se conuitium ab eo passum, liberosve suos, vel vxorem, aut quid simile obiectũ fuerit, præfectus vrbis adiri solet: & pro modo querelæ corrigere eum, aut comminari, aut fustibus castigare, aut vltius procedere in pœnã solet. Quod si delatum se à liberto, aut contra se cum inimicis conspirasse doceat: etiam in re tali præfectus in eum pœnam constituet. Cura etiam rei macellariæ omnis, vt iusto precio ve

neat, ad officium præfecti pertinet: & ideo forum boarium, suarum, piscarium, & olitorium ad eundem præfectum pertinet. Ad tuendam quoque populorum quietem, dispositos stationarios milites habere debet, curareque ut sibi quod ibique agitur, per delatores denunciatur. Postest etiam urbi interdicare negotiatione professionibus, aduocationibus, & foro ad tempus & in perpetuum. Sed cum multo tempore præfectus urbi creatus fuerit, demum illius ditione delata ad prætorem, translata Latinarum feriarum, duntaxat creari coëptus est. Et cum cæterorum omnium magistratuum fora quiescerent, soli præfecto urbi Latinorum subiacerent, ne quis alteram magistratuum speciem arbitraretur. Pleaque quæ ad præfecti ditionem pertinere videbantur, de industria omissa sunt.

DE CONSULIBVS. CAP. VII.

Consularem potestatem regiarum potestatis exemplo accersitam fuisse, vetustatis monumenta declarant. Exactis enim regibus duo viri creati sunt, quibus præterquam quod annum imperium datum est, nihil aliud immutatum est. Itaque lictores & trabeam, ceteraque regum insignia tenuere. Quod consulerem rempublicam deberet, consules appellauerunt. Iniunctumque, ut omnium quæ erant republica fore arbitrabantur, diligenter curam agerent. Primi consules post exactos reges fuerunt L.

Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus. Brutus cum collega egit, vt penes alterum dū taxat fasces forent: ne si penes vtrunque populus conspexisset, duplicatum terrorem ex vno ad duos reges quereretur. x i i. erant numero lictores, qui cum fascibus virgarum securimque consulum præferebant. Quem numerum licitorum collegisse Romulum ferunt, eo quod xii. vultures in Aventino monte, cum auguriis cum fratre contenderet, inspexit. Nonnullis autem atque idoneis authoribus, hoc vt pleraque alia, scilicet apparitores. fellam curulem, togam & prætextam ab Ethruscis finitimis populis adsciuisse verisimilius videtur. Ethruscos enim cum duodecim populis contarent, rege communiter creato, vnum licitorem regi singulos exhibuisse, Lictores autem à ligando dictos existimant: quod quem consules prehendi ligarique iussissent, præsto essent adprehendum, & venientes consulibus obuiam, de equo descendere iuberent. Iunio autem Bruto altero ex primis consulibus in bello extincto, cum solus P. Val. in consulatu remansisset [Hic enim in Tarquinii Collatini locum susceptus erat, quod ille ob inuisum Tarquiniorem genus se consulatu abdicare compulsus esset] vt sunt mutabiles vulgi animi, in ipsum non inuidia modo, sed suspicio etiam cum atroci crimine oborta est. & cum consul aduocata concione se expurgasset, author esse instituit ferendæ legis, vt aduersus omnes magistratus esset

Lictore
vnde.

FENESTELLA

prouocatio. Tum vero consularis autoritas, re-
 giæ potestatis longe inferior esse cœpit: ac li-
 bertatis iacta femina mirum in modum conuas-
 luisse visa sunt. Consules nisi à patribus creati,
 quòd apud alios auspicia nõ essent, religionem
 fore aliquando creditum est. Prostrigato tandem
 Gallico bello, eo scilicet quo T. Manilius Tor-
 quatus torque hosti Gallo, quem singulari cer-
 tamine occiderat, detractò, Torquati cognomẽ
 sibi posterisque suis clarissimum dedit, assiduis
 tribunitiis seditionibus victi, alterum ex plebe
 consulem creandum concessere. Primus autem
 de plebe consul L. Sequacius creatus est: & cum
 antea tribunos militum, qui pro consulibus es-
 sent, ex suo quoque ordine creati plebs obtinuis-
 set, sæpenumero creationi tribunorum, consula-
 ris potestatis intermissio occurrit: adeo vt duos
 bus aliquando, nonnunquam pluribus, sæpe et-
 iam paucioribus annis consulare imperium va-
 cauerit. De constitutione vero consularis po-
 testatis, id vulgo compertum est: habitis scilicet
 per consules, siue alterum duorum, siue per
 interregem aut dictatorem comitiis, quæ tri-
 buum, centuriarumque conuentu ac suffragiis
 constant, & in campum Martium accitis, qui
 consulatum peturi erant, in campum descen-
 dunt: atque eo quòd tunc candidis vestibus in-
 duti sunt, Candidati vocantur. in quẽ igitur po-
 puli suffragia, consularibus habitis comitiis, suf-
 fragiisque rite peractis, concurrebant, is erat cõ-
 sul designatus. Sed quoniam de comitiis habuit

Torquati
 cognomẽ
 m.

candidas

mus mentionem, non incongruum est, hic nō
 nihil ex iis quæ ad nos vsque peruenerunt, ad
 scribere. Comitiorum enim alia calata, alia tri Comitio
 buta nūcupantur. Calata vero dicta, quòd per li rum diu
 ctorem curiatim calari, id est, vocari solebat. Ea fitas.
 vero in cēturiata & curiata diuiduntur. Curciata
 ex curis, quæ tringinta numero erāt, & òne ge
 nus ciuium continebant, per curiatum lictorem
 vocabantur. Centuriata vero per cornicinē ex
 censu & ætate accersebantur. Tributa vero ex
 omnibus regionibus vrbis, ac tribubus vt res
 or]nuncupata constabant. Centuriata autē fieri
 intra pomerium nefas erat, quia exercitui [vt
 ferunt] nisi extra urbem imperari ius non sit.
 Propterea Centuriata in campo Martio habes
 ri, quod exercitui imperari præsidii causa fos
 litum sit. Illud præterea necessarium consula
 tum petentibus, vt per seiplos comitiis interes
 sent, per alios petendi facultas nullo pacto des
 cernebatur. Quinetiam perscribendis cæteris
 magistrantibus obseruatum video. Eam præter
 ea potestatem, de qua agimus, & filii familias,
 & sui iuris constituti consequuntur, seque ipsos
 apud se sua authoritate emancipandi facultas
 est. Tandem etiam institutum, vt qui cō

sules fierent. ipso iure sine eman

cipatione à patriæ potes

tatis vincus

lo libera

rentur.

FENESTELLA

DE DICTATORE. cap. VIII.

Dictatorem Albanos prius quàm Romanos habuisse, quippe qui Metiũ Sufetium habuerunt. testis est Tit. Liuius. Apud Romanos vero primus distator factus est T. Largius primum consul, quo anno, quibusve consulibus, nõ satis cõstat. Illud vero liquet, Latino Sabinoque bello impendẽte, quasdraginta ve populis in Romanos cõiuratis, cõcitare. Mamilio Octauio Tusculano, Tarquinii superbi genero, qui cum penes exulabat, distatorẽ Romæ creari instituisse. Ea summa quidẽ potestas apud Romanos fuit: à qua nec prouocandi ius fuisse, & animaduertum in caput cuiusque ciuis Romani. totiusque reip. summã ditionem penes ipsum habuisse, veterum scripta testantur. Lictores, & vniuersa regum insignia dictatori attribueret: quia autem iummum ei in populum ius summaque potestas fuit, magister populi cognominatus est: ex quo factum, vt qui potestatem aliquam de publico haberet, vt pote quod à suprema dictaturæ potestate ortu duceret, magistratus, velut à candido candidatus vocaretur. Dictator autem nullo alio pacto creari consuevit. quàm cum vis aliqua maior de improviso oborta, ingentem vbi cladem ministrari videretur. prius non nisi è patribus, velut pleraque alia, Dictatore legi fas fuit. tandem vt cætera quoque id ipsum imminutum est. Belo enim quod Populus Romanus cum Faliscis

mani
o alias.

agister.

gestit, Tarquinesibusque, primus de plebe dictator creatus est C. Marius Rutilus, qui & ipse magistrum equitum etiam de plebe hominem & L. Plautium dixit. Hunc magistratum, quoniam C. Plautium quam amplissimus esset, non nisi sex mensures retinere licuit: quod vero futuros dictatores magistratus solitus sit, appellatum esse dictatorem M. Varro ait. Huius etiam prae-textu magistratus L. Sylla, ac deinde Julius Caesar rempublicam oppressere, tyrannidis inuisum atque infame nomen euitare cupientes. De dictatore ergo, quantum per veterum disquisitionem licuit, diximus.

DE MAGISTRO EQUITUM. cap. IX.

Q uales tribuni Celerum apud reges, tales ferme apud dictatores magistri equitum fuere, & ut dictatori ius summum in populum fuit, ita in omnes milites & accensos magistro equitum fuisse, traditum est. Primus magister equitum Sp. Cassius fuit, à T. Lario primo dictatore creatus. Id demum officium magistris equitum apud dictatores, quod tandem praefecto praetorio apud Caesarem.

Praefectum praetorium

DE TRIBUNO PLEBIS. cap. X.

Tribunis plebis creandis initium fuit secessio plebis à patribus in montem Sacrum facta. Transacto enim bello, hinc Volscorum, illinc Equorum atque Sabinorum,

FENESTELLA

cum ex promissis patrum ferendæ legis de libera
 rapda à nexibus focneratorum plebe, spes quibusdam
 certis iudiciis versaretur, quæ tum quædam ac nimia
 lunoie protrahi videretur a patribus, M. Valerio dictatore
 creato: qui ad populares seditiones comprimendas, ingensque
 gerendum bellum mitteretur: cūque pro plebe ad ferendam
 legem intercedere cœpisset, & se & plebem frustrari videret,
 magistratu se abdicauisset, accederetque ad indignationem
 plebis, quod patres plebis animos à seditionibus auertere
 rati, sub prætextu sacramenti cōsulibus præstiti, nouo bello
 cogere ad militādū adnitebatur. Plebs permoleste id
 ferens, in montem Sacrum, qui est trans Anienem, tertio
 ab vrbe miliario, secessit. Quod cum ingentem trepidationem
 incussisset patribus [quonam enim modo urbem omnium
 militum robore exhaustam, si qua vis belli aliqua ex
 parte irrepisset, tutari rempub. facultas dabatur.]
 Menenium Agrippam summæ ea tempestate authoritatis
 virum plebi charum pariter ac patribus, legatū ad cōponendam
 popularum seditionem decernunt: qui graui vsus oratione,
 in qua apologū de cōspiratione membrorum contra ventrē
 induxit quemadmodum ventri ea conspiratio cladem attulerit,
 vsque eo deleniuit plebis animos, vt illius opera pacem
 cum patribus inuenerit. In cuius pactione fœderis, conuenit,
 vt plebeios in vrbe magistratus obtinerent. Duos ergo tribunos
 tū habere plebs cœpit, A. Vir. T. Vetustio

consulibus. Alia rursus secessione tres additi Ap-
 pio Claudio, & C. Quintio consulibus. Mox
 quinque item alii, consulibus M. Oratio Puluil-
 lo, & Q. Minutio. Hoc pacto decem tribunis in
 plebem Romanam fuit iurisdictio. Tribunorū
 vero tanta creuit authoritas, vt quicquid sena-
 tus decreuisset, ita demū ratum haberetur, si tri-
 buni approbassent. Stabāt ergo in vestibulo cu-
 riæ vbi habebatur senatus [templū enim ingre-
 di non licebat] & quæcunque senator es decre-
 uissent, tribunis animaduertenda perferebātur:
 vt si pro repub. fore viderentur, approbarēt: cæ-
 tera ad arbitrium reiicerent, tanquam senatus
 consulta approbassent. T. literam in tergo adii T, litera
 ciebant, haud alio pacto rata iudicatum iri. Sed
 de tribunitia potestate, si latius & patere vobis & Face-
 bis voluerimus, Labeonis Antistii iuris peritissimi verba.
 mi constat sententia: cuius verba, quemadmo-
 dū apud Aul. Gel. scripta reperi, ita ipse scripsit. Aul. Gel.
 In quadam, inquit, epistola Artei Capitonis lci i li. xiiii. ca-
 ptum legimus, Labeonem Antistium legum atq; xii.
 que morum pop. Ro. iurisque ciuilibus doctum ap-
 prime fuisse: sed agitabat, inquit, hominē liber-
 tas quædam nimia, & vecors vsque eo, vt diuo
 Augusto principe, & repub. obtinente, ratum
 tamen pensumq; nihil haberet, nisi quod iustū,
 sanctūque esse in Romanis antiquitatibus inue-
 nisset. Ac deinde narrat, quod idem ipse Labeo
 per viatorem à tribuno plebis vocatus, respon-
 derit. Iussit enim ei qui missus erat, ad tribunos
 plebis redire, eisque dicere, ius eos non habere,

FENESTELLA

neque se, neque alium vocandi, cum moribus maiorum, tribuni plebis prehensione haberent, vocationem non haberent. Possent igitur eos venire, & prehendi se iubere, sed vocandi absentem ius non habere. Idque etiam apud Varronem in lib. rerum humanarum scriptum asserit Aul. Gel. Qui sane Varro cum triumvir esset, asserit se à tribuno plebis non vocatum fuisse, cum tribunus plebis esset, neminem vocari iussisse. Maximæ vero partes tribunorum in intercessionibus extiterunt id quidem est vim à cæteris magistratibus prohibere fieri; at minores in legibus ad populum ferendis, quæ plebiscita appellantur. In quibus sane rogandis, patrum interesse nulli admodum ius fuit. Quinetiam in prouinciis proconsularibus assignandis, vt idem apud Plutarchum in vita M. Catonis maxime in tribunatu P. Clodii. Licet istud etiam obseruatum est inter tribunos, si cæteri omnes vnã rem probassent, vnus vero id prohibuisset, plus cæteris quidem omnibus in ea prohibitione polleret, & reliquos omnes facile impedire posset.

DE PROCONSULARI POTE

state.

cap. XI.

DE hac quidem potestatis specie, nihil quicquam prius reperi, quàm bello à po. Ro. cum Equis infeliciter gesto, maximoque terrore vrbi illato. Tum enim consul, qui in vrbe remanserat, quò celerius delectum facere posset, proconsulem creauit, qui obsessio collegæ aux

lium afferet. Creatus est igitur proconsul T. Quintius, Albo Posthumio, & Sp. Furio consularibus. Quod vero pro consularibus mitteretur, eorumque vice functuri essent, proconsules appellati sunt. Iis magistratibus cetera quidem consularia insignia concessa sunt, praterquam quod sex duxat lictoribus uti iniunctum est. Qua tempestate non ordinaria quidem, sed delegata iurisdictione proconsul[de quo agimus] utebatur: quamuis postea usu euenit, ut propria huic magistratui iurisdictione competere instituerit. Propagatis enim imperii finibus, complurium & ingentium bellorum administrandorum cura exorta, obseruari coeptum, ut quo quique anno consules fuissent, sequenti proconsules remanerent, & varias prouincias cum imperio sortirentur. De finibus autem proconsularibus, quae nancisci potui, ea breuiter subiiciam. Potestatem suam proconsul, nisi in ea prouincia quam est sortitus, exercere non potest, quamuis voluntariam ut aiunt iurisdictionem, eam esse auctoritatem, manumittere seruos suos apud se volentes, aut se adoptandos dari passim praestare. Contentiosam vero iurisdictionem, praterquam in prouincia tractare non potest, ne quicquam in prouincia negotiorum exoritur, quin ad proconsulis administrationem pertinere soleat. Sin autem fiscalis causa inciderit, melius faciet ad procuratorem Caesaris deferre. Si uxorem secum in prouinciam duxerit quod non fecisse decetius putabitur, ea quae ~~de~~ Xes deliquerit, in ea ipsam animaduertet. ~~de~~ Obsonis les

i erit, nisi dono missis ut profus abstinere non debet,
 sic in sic in accipiendis modum seruare: valde enim in
 quo humanum est a nemine accipere, passim vero vis
 egitur, lissimum, & penitus auarissimum. Ab aliis vero
 de hac rebus dono missis omnino abstinere proconsul
 t translem oportet. Item ad emptionibus omnium rerum,
 pta. praterquam victus quotidiani causa. Lites vero
 aqua & qua seriosa excusio, animaduersioneque indi
 corru gent, summatim pertractare ac definire non des
 proxe bet. Quae cognitionem exactionem non deside
 s exenis rant, ut obsequium a liberis & patrimoniis ex
 sim vul hibetur, a liberis summatim animaduersa pro
 s iureco nunciare poterit. Parum autem obsequentes pa
 toru les tronis suis libertos, cum verbis paulo atrocioris
 t. bus exterreat, tum etiam fustium castigatione
 coerceat, absque iudicio sapietis, ac fori strepitu.
 Non habentibus autem aduocatum ob ino
 piam, seu aduersarii potentiam, vltro exhibeat,
 ac denique vniuersa expediat, quae mero [vt aiunt]
 erum im imperio assignari solent. Id enim significat gla
 rium. dii potestate in facinorosos, seruosque animadu
 uertendi. Sed quoniam negociorum prouinciaz
 lium multitudinem per seipsum obire procons
 sulem difficile est, legatum proconsules habere
 solent, de cuius officio pauca videnda sunt.

DE LEGATIS PROCONSULUM CAP. XII.

Solent proconsules ob rerum gerendarum
 multitudinem, in prouincia legatos statuere,
 qui non propria, sed mandata iurisdic

etione vtuntur : quos prius etiam quàm in prouinciã peruenerint, sibi subsistuerenõ possunt. Si quid autem legato occurrat, cuius rei grauitas exactionem diligentiam exigat, ad proconsulem remittere legatus debet. Neq; enim animaduertendi, coercendi, seu atrociter verberandi legato licentia est. Iudices tamen litigantibus tutores etiã pupillis dare potest: custodiarũque quæ per prouinciam dispositæ sunt in stationibus, proconsul legatam cognitionem commẽdare, nec prius quàm è prouincia proconsul discedat, legatum dimittere consueuit. Et si diem suum obierit in prouincia, proconsul ita demum sibi mãdata negocia exiget, ac si res integra nõ inueniatur. Si vero abesse à prouincia proconsulem fortasse contigerit, causas etiam quæ animaduersionem exigant, delegabit.

In pan. l. legatus ius habet.

DE AEDILIBVS PLEBIS. CAP. XIII.

A Edilitatẽ plebeiam pro vetustissimo magistratu habeo: & vtrum ædiles ante trib. pleb. creati cœperint, ambigo, memor quòd exactis regibus ad secessionẽ plebis in Sacro monte factam, maxima quidem pars populi Romani tanto tempore absque aliquo in res publica magistratu, à quo tueretur, extiterit. Quin apud Liuium haud multo post tribunos plebis creatos pestilenti quodam tempore, cum & consul alter obisset, alter vero ægram animã

traheret, apud ædiles plebeios, & consularem, & tribunitiam potestatem, & tandem totius rei publicæ summam recidisse constat. Non quod illos tunc primum creati cœptos appareat, sed quod lōge antea creatos esse potuisse facile sit. Crescentibus autem plebeis opibus, ita vt etiā dictatores ac pontifices de suo quoque corpore præstarent, atque patres multoties à plebe visiti, duos ædiles plebeios à patribus creandos peruiserunt. Nam cum ædilibus ludos faciendos, solennēsque pro ordinibus in concordiam redactis dies in fastis referēdos mandarent, negarentque se id esse facturos ædiles plebis: conclamatum esse à iuuenibus patriciis dicitur, se id honoris deorum immortalium causa libenter acturos, vt ædiles fierēt. quibus cum ab vniuersis gratiæ actæ essent, Senatusconsultum factū est, vt duos viros ex patribus, qui ediles forent, dictator populum rogaret, patres comitiis authores forent. Duo ergo patricii ædiles creati sunt Cn. Quintius Capitolinus, & P. Cornelius Scipio. Sed duos tandem ædiles creatos alios à Iulio Cæsare, qui quoniā frumento præessent, Cereales appellati sunt, apud idoneos inuenio authores: & ediles à sacrarū ediū quæ gerebant cura, appellatos esse. Curules vero ii qui ex patribus creati sunt, quoniam sella curuli veherentur, cognominati sunt. Plebei vero & curules iam adeo manifesto cognomine sūt, vt interpretatione nō egeant nostra. Ludos institueret quauis causa, quibusve in spectaculis fie-

Cereales
ædiles.

Curules.

rent, ad ædilium partes pertinet. Id etiam erat
 haud leue ædilitatis munus, vt sua quisque ædi-
 lis factus impensa ludos pro modo patrimo-
 nii ac dignitatis suæ celebrandos procuraret: cu-
 ius instituti M. Cicero in iis libris quos de of-
 ficiis inscripsit, cum de sua & Magni Pompeii
 ædilitate meminit, locuples testis est. Asconius
 autem Pædianus Pompeium ædilem creatum,
 theatrum, quod sua impensa ædificauerat, ma-
 gnificentissimis ludis, in quibus currus cum ele-
 phantis induxerit, dedicasse ait. Id etiam in ar-
 gumentis comœdiarum, quibus nomina ædi-
 lium qui ludis præfuerant, adscripta sunt, faci-
 le est animaduertere. Locorum autem discretio
 & cuiuslibet ordini pro dignitate assignatio, ædi-
 lium muneris est. Valerius Maximus scripsit
 Attilium Seranum, & L. Scribonium ædiles, se-
 natus ac plebis loca secreuisse. Quòd si seruum
 quispiam aut iumentum morbosum aut vitios-
 sum pro integro sanoque vendiderit, edicto æ-
 dilium emptori succurreretur. Quòd vero cloac-
 e publicæ, & aquæductus, cæteraque ædificia
 lauta, munda, integræque & expedita as-
 seruarentur, ædilium officium est.

Denique quicquid rerum vitios-
 sarum pro sincero, fractum
 pro integro usquam ven-
 disse, ædilitio edi-
 to redhiberi
 solet.

FENESTELLA

DE DECEMVIRIS LEGVM FERENDARUM CAUSSA CREATIS. CAP. XIII.

Decemviris summam potestatem ineuntibus, magistratus omnes qui rempublicam agebant, exoluere fas erat: quibus creandis hoc in causa fuisse perhibetur. Plebe enim quotidianis seditionibus, tum ob creandos de plebe magistratus, tum ad ferendam legem de soluendo à nexibus focneratorum, saepe etià de connubio vt inire liceret plebi cum patribus nōnunquam ob ferendam legem agrariam, diuina simul humanaque omnia miscente, & tãdem communes quasdam leges ferri petente, ne quis esset inuidiæ locus, leges extraneas accersiri placuit, Missi ergo tres Athenas sunt legati, qui inelytas leges Solonis scriptas ferrēt: iura etiam, & mores aliarum ciuitatum noscerent. Ii fuere Sp. Posthumius Albus, A. Manlius, & P. Sulpitius. Camerinus. Legati igitur anno tertio postquam recesserant, leges scriptas referunt: pro quibus sanē censendis, promulgandis, centuriatis comitiis [quod, vt sanctiores essent, fieri oportebat] decemuiros creant, qui suo arbitratu leges promulgarent. Ii fuere Appius Claudius, T. Genutius, P. Sextius, L. Veturius, C. Julius, Au. Manlius, P. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Posthumius. Placuitque ne ab horum potestate esset prouocatio. Penes vero alterum vt fors foret, quoadusque omnem numerum peruassissent, certis diebus lectores

referunt
hæc à
iuo lib.

forent. Eodem ergo anno decem tabulas edūt, potestatem inspiciendi omnibus faciunt, edicunt, agitent secum omnes, & si quid emendari, suppleri, minui ve opus esse censeant, omnium sententias æquo animo esse audituros. Postquā Decemfatis emendata esse apparuit, decem tabulis scribitas. ptas leges centuriatis comitiis proferunt, ac simul se magistratu abdicant. Cum vero rumor percrebuisset, duabus aliis tabulis ius populi Romani plenum ac absolutum fore, iterum habitis comitiis, alii decemviri subrogati sunt. Tum Appius, cui comitia habere datum fuerat, sese contra ius fasque decemvirum creat. Collegæ fuere M. Cornelius Maluginensis, M. Sergius, L. Minutius, Q. Fabius & Vigilanus, Q. Petius & alius, T. Antonius Merenda, Ceso Dullius, Sp. bulanus, Opius Cornicē, M. Robuleius. Opera precium est audire, quam ii decemviri per spem, ac libidinem dominandi, omnem reipublicæ spæciem Idibus Maiis, quo iniere magistratum, cum duodenis singuli fascibus forum compleverunt. Neque enim ad rem pertinere, demi secures, quando absque prouocatione creati essent, interpretabantur. Decem ergo, regum instar primo conspectu præbuisse ferunt. Incredibile est enim quantum ea res vrbi terrorem iniecerit Neque suus urbem fefellit timor. Primum cum abstinere à patribus cœpissent, in humiliores crudelitatem, libidinemque exercebāt. Hominum, non causarum tot erāt, vt apud eos gratia potius quam æqua vi iudicia haberent.

Domi contrahebant, pronuntiabant in foro. Si
 quis collegam appellasset, ab eo quem appella-
 tū uiros uisset, ita discedebat, ut pœniteret primo decre-
 tyran to non itetisse. Opinio etiam fuit, fœdus clam
 inter eos iureiurando dictum, ne comitia habe-
 rent, perpetuôque decemuiratus possessum se-
 mel obtinerent imperium. Hac conditione iam
 maior anni pars processerat, & duæ tabulæ ad
 decem adiectæ fuerant, nec quicquam aliud sus-
 pereat, nisi ut centuriatis comitiis proferren-
 tur. Hoc peractô cum laberetur annus, nullaq;
 comitorum mentio haberetur, & quamuis an-
 ni factos exactione priuatos plebs obstreperet,
 ac libertatē penitus admissam cōquereretur, eo
 illi nihilo communiore facta, hac petulâtia abu-
 utebantur. Sed hos urbanos strepitus nuncias-
 tum bellum à Sabinis Equisve impendere, pau-
 lulum intercipit. Habito enim delectu decem-
 uiri, armato exercitu, in bellum prodeūt. Dum
 bellum vario euētū geritur, App. Claudius de-
 cemuir, qui gerendis rebus urbanis remanse-
 rat, plebeæ virginis, cuius amore deflagrabat,
 p. Clau stuprandæ consiliū capit. Pater eius L. Vir-
 libiui ginius, qui tum honestum ordinem in castris
 exēplū ducebat, Icilio cuidam tribunitio viro puellam
 desponderat. Hanc virginem forma egregiam
 cum Appius prece & precio tentasset pellicere
 parumque sibi succedere cuncta cerneret, anis-
 mum ad crudelitatem superbiamque conuers-
 tit. M. Claudio cliēti negotium dat, ut coram
 se pro tribunali sedente puellam in seruitutem

afferat: omnes cæteros qui in libertatem afferat
 reiecturum promittit . Opportunitatē ergo na-
 ctus M. Claudius libidinis minister, transeun-
 ti per forum puellæ sceleratas manus iniicit,
 seruam suam, seruâque natam appellant, ac ses-
 qui se puellam iubet: cunctantem vi abstractus
 rus esse videbatur. Cum ad clamorem ereptæ,
 nutricisque fidem Quiritum implorantis, mul-
 titudinis concursus factus esset, iamque vi tus-
 ta esse videretur, tum Claudius nihil opus es-
 se tumultu ait: se iure grassari: si non crederēt,
 ad tribunal sequerentur, Cum ad tribunal ven-
 tum est, prætor apud argumenti authorem as-
 git, puellam domi suæ natam, furtō que subtra-
 ctam, in domo Virginii pro filia esse suppositā.
 Interim dominum ancillam sequi, quod ita
 æquitas dicitaret, interloquitur. Composue-
 rat ita se facturum App. Claudius, ne sine cau-
 sâ cognitione pronunciare in seruitutem vide-
 retur. Tunc aduocatis puellæ intercedentibus,
 patrem reipublicæ causâ abesse, iniquum de li-
 beris absentibus agi, cæteraque huiusmodi alle-
 gantibus, Icilius vir, & Numitorius auus super-
 ueniunt, Icilium autem, vt erat vir acer, multa
 intrepide vociferantem, Appius per licitorem
 summoueri iussit. Sed cum ille constâtissimo a-
 nimo resistere pergeret, ac multitudinis cons-
 cursus ingens fieret, Appius, ne exortus tumultus
 nouandi res occasionem faceret, vades de
 virgine in posterum diem in iudicium sistenda
 dari iussit. Interea patrem accersunt nuntii, ad-

uolat in urbem pater: ac prima luce sordidatus,
 filiam solita veste, cum aliquod matronis secum
 in forum ducit. Vociferat opem ferant, lamen-
 tatione & querelis omnia implet. Idem Icilius,
 idem puella ac matronæ faciunt. Aduersus hæc
 omnia Appius obstinato animo tribunal ascē-
 dit, vindicias secūdam seruitutē decernit: quod
 decretum cum ingentem admirationem incus-
 sisset, ac M. Claudius iret ad comprehēdendam
 virginem, tunc pater intentans in Appium ma-
 nus, Icilio, inquit, non tibi Appi filiā meam de-
 spondi. ad nuptias, non ad stuprum educaui. sed
 quæso patrio dolori ignoscas, si quid sum in te
 inuectus vehemētius. Sinas ergo coram virgini-
 ne me nutricem percontari, falso pater sim, vt
 re comperta, æquiore hinc animo discedam. Se-
 ductam ergo filiam percontandi prætextu, rap-
 to è tabernaculo lanii cultro, filiam interemit.
 Quid multa? Rei indignitate pariter omnes cō-
 moti, in forum concurrunt. Appius autem vt
 tumultuari cceptum videt, vt vitæ consuleret,
 obuoluto capite effugit. Plebs ergo recuperan-
 dæ libertatis occasionem nacta, arreptis armis,
 duce Virginio in Auentinum secedit. Nec mi-
 nus Icilius in castris militum concitat multitu-
 dinem, plebisque vrbanae extemplo decem tri-
 bunos militares creāt, ingentique cum exercitu
 ad urbem accedunt, alteri se exercitui coniun-
 gunt. Hoc peracto, armata plebs secedere sta-
 tuit. Eo ergo quicumque per atatem, valetudi-
 nemque potuerunt, cum vxoribus, liberisque

peruenire. Iis tantis motibus perculsi decemuir
 ri, senatum frequentem fieri iubent. Rogant
 quid è republica fore censent, edicere. Demum
 cum multa vltro citròque in senatu agitata es-
 sent, ac plerique senatores intrepide decemuir-
 ros oratione castigassent, decē Tarquinius ap-
 pellantes: decemuiri tandem futuros se in pote-
 state patrum affirmarunt, modo sese ab iniuria
 tuerentur: ac simul legatos mittere ad res com-
 ponendas statuunt. Missi ergo legati M. Oraz-
 tius & L. Valerius probatissimæ ætimationis
 viri, de conditione pacis cum plebe agunt. Pe-
 tebat autem plebs inter condiciones pacis, ad
 supplicium decemuiros: quod legati primum cō-
 politis orationibus dissuaserunt plebi. Contenz
 ta igitur plebs fuit, vt sui sibi tribuni restituerē
 tur, & vt cōsueuerant, rediretur ad cōsules. In-
 terim abdicāt se magistratu decemuiri. Comitia
 consulibus, tribunisque creandis habētur. Hoc
 pacto creatis, exactisque decēuiris, ad prioris for-
 mam regiminis reditum est.

Decē
 quini.Decēuir
 exacti.DE PRAEFECTO AN-
 NONÆ. CAP. XV.

Quoniam de potestatibus agitur, ratio etiā
 admonet, vt de praefecto annonæ extra
 ordinem tunc creari solito non nihil ad-
 iiciam. De quo sane magistratu nihil antea re-
 peri, quàm Appio Claudio, & P. Serulio con-
 sulibus, eo quoque anno, quo Tarquinius Su-
 perbus apud Aristodemum tyrannum mortuus

est. Tum inter consules orta contentio dicitur de dedicatione ædis Mercurii: quæ sanè hac cõditione sopita est, quòd vter dedicaret Mercurii ædem, is quidem annonæ præesset. Populus dedicationem dedit M. & Platorio primis pilo, non tam ob hominis meritum, quàm ob ignominiam consulum haud probe in magistratu obuersatorum. Cæterum vt hoc apud Liuium non mihi planum vsquequaq; apparet, credo errore scribentium, ita de L. Minutio præfesto annonæ, haud multo tempore post, vsquequaque manifestum est. Huius magistratus difficili tempore, & charitate annonæ, vsus potissimum atq; opera exigebatur. Frumentum vndique coemendum, & si quis vltra proprios vsus possideret, in medium ponendum curabat, aduehi vndique, & aduectum iusto precio venire nitabatur. Cuius ope magistratus egregia Populo Romano penuria laboranti sæpe opera nauata est. Eam potestatem de qua agimus, cum Magnus ille Pompeius ageret, atque è Sicilia cum magna vi frumenti soluere pergeret, ac gubernatores classis non se committendos maxime scruienti pelago dicerent, illam saluberrimam reipublicæ vocem edidisse dicitur. Nauigare enim, inquit, necesse esse, viuere necesse nõ esse. Tantus præterea annonæ huius causa fauor, auctoritasque accessit, vt quæ alio alioqui personæ ad accusationem minus idoneæ essent, hac tamen in causa admitterentur: huiusmodi sunt mulieres infames, & quæ sunt eius generis, quo

alias
ectorio

uii locus
.iiii.

opeii cor
tissimũ
um.

nos etiam utimur. Sed de prefecto annonæ factis dictum est.

DE TRIBVNIS MILITVM, ET
consulari potestate. CAP. XVI.

C Rebris quidem secessionibus plebis à patribus, quibus cōsules de suo quoque corpore creari peteret, externis etiam bellis ingruentibus, plebēque ipsa delectum patinēgāte, coacti tandem patres iunt, ut aut ciuibus aut hostibus de victoria concederēt. Ab eorum sententiis, qui tribunos plebis cæde violandos putarent, quos fœdere cum plebe icto, sacrosactos haberēt, primores patrum abhorrebāt per hæc consilia eo res deducta est, ut rogatione Camilli, tribunos militum, qui pro consulibus essent, tam ex plebe, quam ex patribus promiscue creari patres sinerent, de consulibus nihil immutaretur. Tres ergo tribuni consulari potestate qui militares appellarentur, creati sunt, iique cōstituti sunt vario numero. Interdum enim viginti fuerūt, interdum plures, nonnunquā pauciores sed de superioribus tantum tribus hi fuerunt, Au. Sempronius, Atracinus, L. Attilius, & T. Cecilius, patricii omnes. Plebs enim eo duntaxat contenta fuit, quod eius ratio habita esset videretur. Tunc igitur primo à consulibus ad tribunos militares consulari potestate vētum est, M. Genutio, & P. Curiatio consulatu abeuntibus. Penes quem sane magistratum ut ipsum no men indicat eadem quæ apud consules, pos

Apud Li
uum vnd
hæc de sū
pta sunt, l
ge T. Ce
cilium.

FENESTELLA

testas erat collata, nominibus tantum immutatis, ac plebis ratione habita.

DE CENSORIBVS. cap. xvii.

Cum ob multa & varia bella, ciuilesq; seditiones, Romæ pluribus annis populus incensus mansisset, neque esset lustrum aliquod de more conditum, neque diffiniri census posset, neve consulibus cum multum bellorum immineret, id negotii operæ precium esset: mentio inita est à senatu, re videlicet operosam, & minime consularem proprio magistratu indigere, cui scribarum ministerium, custodiæque, & tabularum cura, arbitrium, formulæque censendæ subicerentur. Tum duo censores creati sunt, Papyrius, & Sempronius, censumque habendo præfæcti, ab eaque re censores appellati, M. Geganio Macerino, & T. Quintio Capitolino consulibus. Institutumque ut quinquennio is magistratus perduraret: quod tandem tempus ob censorum insolentiam immutatum est, ad annuumque redactum A. Mamertio Aemilio dictatore, Iulio Virgilio, M. Appio consulibus. Mirum quippe dictum est, quanto censuræ initium paruare ortum, incremento adauctum extiterit. Eo quippe peruenit, ut morum, disciplinæque Ro. senatus, equitumque regimen, decoris dedecorisque discrimen sub eius ditione magistratus, priuatorum ius, publicorumque locorum vectigalia populi Romani reposita essent in senatum allegere, Senatus principem describere, censum agere, lustrum conde-

enforū
thoritas

re, equos adimere. Quos autem putassent parum dignos, senatu amouere, fecisse fertur C. Fabricius, qui censor, P. Cornelium Ruffinū patricium virum senatu amouit, quòd decem pondo argenti facti pro conuiuio apposuisset. M. autem Cato censor, C. Flamini fratrem senatu eiecit, quòd exoratus à scorto, vt aliq̄ ex iis qui in vinculis erant, [obtenebat enim pro consulari imperio Galliā] securi percuteret, obtemperauit. Quid dicā, quā leuissimis de causis censoriam inurere notam consueuerunt? Nisimis corpulentis militibus, vnguentòq; nitidis equis adeptis, ignominiaq; notatis exercitu dimisere. Equiti Romano nimiū compto, splendidòque, equum strigosum, & vix harētem pellem ossibus habenti, cum obequitantes urbem censores venissent obuiam, percontantibus, vt quid ipse tam ruber & comptus, equus tam macilentus, & squallore obsitus esset: Hic eques Rom. quoniam, inquit, ipse me curo, equum vero Stadius meus seruus. Visum est id parum reuerens respòsum, atque ob id ignominia à censoribus notatus est. Ciuem Rom. qui altius oscitauisset in auditorio censorum, ignominia nota affecerunt. Sed cum id rescissent, non incontinentio, sed valetudine factum esse, illico restituere. Cum celebrationi quorundam sponsaliorum interessent; virūque num vxorem ex animi sui sententia haberet, de more interrogassent, illèq; ex parentibus, non autem ex animi sui sententia se habere respòderet, euestigio la-

FENESTELLA

be ignominia conuulsus est. Magnopere enim
 ab eorum maiestate alienū esse rati sunt, quōd
 in conspectu censoria seueritatis, leuiculus ho-
 mo adeo ridiculose fuisset cachinnatus. Multa
 in hoc genere dici possent, sed omittēda sunt.
 Illud autem non est prætermittendum, quōd
 altero ex censoribus morte subducto, alte-
 rum in demortui locum suffici, religio fuit. Itaque
 que reliquum abdicare se magistratu, ut duo de
 integro censes crearentur, institutum est. Id
 enim huic obseruationi causam dedit, quōd eo
 anno quo Galli Romam ceperunt, altero ex
 censoribus mortuo, alter quidem in demortui
 locum fuerit substitutus. Omen ergo visum est,
 & pro lege perpetuo, ne id amplius fieret, obs-
 seruatum est. Censes vero cum præterquam
 ex patribus creari, aliquādo nefas fuerit: id quos
 que ut cetera immutatum est, atque indifferen-
 ter fieri cœptum. Illud etiam censoribus nego-
 cium datum est, ne in fœnore modus excede-
 retur.

DE TRIUMVIRIS COLONIAE

deducenda. cap. xviii.

A Ricini, atque Ardeates, cum de ambiguo
 agro saepe bello certassent, multis inuicē
 cladibus fessi, Populum tandem Ro. ea de
 re iudicem constituere. Cum ergo utrisque ciui-
 s hanc tati legati oratum causam venissent, concilio
 edit sub populi a magistratibus dato, magna cōtentione
 actum est. Iamque editis testibus, cum tribus vo-

cari, & populum inire suffragiū oporteret, consurgit P. Scaptius de plebe, magno natu. Et si licet, inquit, consules de republica dicere, errare ego populum in hac causa non patiar. Sed cum quasi vanum & delirum reicerent consules, audiendumq; profus negarent, pergentem vociferare publicam causam prodi, per licitorē submoueri iusserunt. Hic ille tribunos appellat. ad eos admissus, tertium & nonagesimum se annum agere inquit: eum agrum de quo duo populi ambigant, tenere memoria fixum, neutrius populi, sed Coriolanorum fuisse, atque eo se tēpore militasse. captis Coriolanis, is ager iure belli Populi Romani factus esset: proinde se magnopere suadere pop. ne inutili pudore causam suam damnaret. Mouit nō tam hominis auctoritas, quam cōmoditas vsusque agri, tantūmq; tribunitia potestas valuit ei, vt cum hac de re latum esset ad populum, lex de agro Pop. Ro. ad iudicando promulgaretur. Id sane factum maxime dehonestauit maiestatem Popu. Rom. multūque apud finitimas ciuitates infamiae dedecorisque contraxit. Quamobrem cum id agre ferre patres, ac non multo post iudicium de Ardeatibus egregie pro auxilio illis aduersus Volscos allato meriti essent, cum tantam infamem iudicii notam profus ex animis delere cuperent, senatusconsultum fecerunt, quoniam ciuitas Ardeatum intestino tumultu ad paucos redacta videretur, coloni eo praesidii causa aduersus Volscos scriberentur. Id cum latum ad

FENESTELLA

populum esset, placuissetque multo plures Rutulos quam Romanos colonos ascribēdos, priusquam is ager qui infami iudicio interceptus erat quā alterius agri gleba assignaretur ut alicui quā omnibus Rutulis eo tādē pacto Ardeates reuersus est. Triumuiros igitur deducendæ colonix creant, Agrippam Menenium, T. Ciuilium Succulum, & M. Ebutium Heluam. nec abnuerim hunc magistratū alias à maioribus Romanorum creati potuisse. Cæterū ab insigniori ratione, & ingenti Pop. Ro. potestate exordiri non piguit. Pertinebat vero ad huius magistratus officium, ut & agros nouis colonis diuideret, vrbes designaret, edificare volentibus areas partirentur, commodis regionibus ciuitatē distingueret, legibus magistratibus sisteret, & ad speciem optimi tabernaculi rempub. effingerent.

DE PRAETORIBVS. CAP. XIX.

CUM crebris ac diuturnis certaminibus vitandē à plebe patres, ex consulibus alterum ex plebe creandum cōcessissent, id sibi voluntate plebis pro aperto ad cōsulatum aditu arrogauere, ut vnicus magistratus crearetur ex patribus, isque à præfendo prætor appellaretur: qui tandem eo quod inter vrbanos ius diceret, urbanus appellatus est, Penes hunc vero magistratum adeo omnis publici priuatique iuris potestas fuit, ut nouum ius condere, & vetera abrogare, facultas esset. Tantū vero postmodum aucta est prætoris autoritas, ut

quod prætor ipse dixisset, ob ipsius honorem ius honorarium vocaretur. Prætori regia insignia, Ius ho-
 cōsularēsque ferme appellatus, lictores vero nō rarium.
 amplius sex, sella curulis, & trabea, cæteraq; hu-
 iusmodi tradita sunt. Ac quamuis sex numero li-
 ctoribus vti concessum prætoribus esset, Paulo
 quidem Aemilio prætori in Iberiam contens-
 denti [vt ait Plutarchus] duodecim adhibitos li-
 ctos comperi. Equis albis, trabea candida ute-
 batur prætor. Nivei ad frena Quirites tribu-
 strabant, vt ait Iuuenalis. Demum cum vndiq;
 peregrinorum multitudo in urbem conflueret,
 neque vnus prætor turbæ causarū sufficere pos-
 set, alter prætor creatus est: qui quoniam inter
 peregrinos cognoscebat, peregrinus appellatus
 est. Crescente vero imperio, tantum postmodū Peregrin-
 amplificatus est numerus, vt xviii. prætores nus præ-
 aliquando in vrbe ius dicerēt. Et quia magistra-
 tus vespertinis temporibus in publico esse, in-
 cōueniens erat, quinqueuiri cōstituti sunt citra
 Tyberim, & vltra Tyberim, qui possent pro
 magistratibus fungi. Capta deinde Sardinia,
 mox Sicilia, item Hispania, deinde Narbonen-
 si prouincia, totidem prætores quot prouinciæ
 in ditionem venerāt, creati sunt: partim qui vr-
 banis rebus, partim qui prouincialibus præses-
 sent. Deinde Cornelius Sylla quæstiones publi-
 cas constituit, veluti de falso, de parricidio, de
 fiscariis, ac prætores quatuor adiecit. Caius Iu-
 lius Cæsar duos prætores, & duos ædiles, qui fru-
 mento præessent, & à Cerere Cereales consti-

FENESTELLA

tui. Ita duodecim prætores, sex adiles sunt creati. Deinde diuus Augustus sexdecim prætores constituit. Post diuus Claudius duos adiecit prætores, qui de fideicommissis ius dicerent, ex quibus vnum diuus Tyberius detraxit, & adiecit vnum diuus Nerua, qui inter fiscum & priuatos ius diceret. Ita decem & octo prætores in ciuitate ius dicunt. Et hæc omnia quoties Romæ sunt magistratus, obseruantur quoties autem profisciscuntur, vnus relinquitur, qui ius dicat, isque vocatur præfectus vrbs, qui præfectus olim constituebatur. Postea vero alius Latinarum feriarum introductus est, qui quotannis vacantibus cæteris magistratibus creati instituerit. Quibus omnibus cum plurimi ingruentium bellorum visus exegissent, eorundem administrationes mandari consuevere, excepto præfecto vrbi in ciuitate remanente.

DE QVINO VE VIRIS MENSARIIS. cap. xx.

Cum improbitate fœneratorum, plebs Romæ magnitudine aris alieni pene obruta esse videretur, eique difficultati principes plebis succurrendum sæpenumero tētassent, inclinatis tandem ad concordiam omnium animis, qui tum consules erant, fœnebræ queque res, quod destinari in animis hominum videbatur leuare aggressi, solutionem aris alieni in publicam curam verterunt. Quinque ergo viri creati sunt, quos à dispensatione pecuniæ mensarios appellarunt, quod insigni æquitate, diligentiâque meriti

præfectus
vrbs
latinarum
feriarum
præfectus.

Mensarii.

sunt, vt per omnium annalium monumenta celebres nominibus essent. hi ergo fuerunt C. Duellius P. Dicimus, M. Papyrius, Q. Pópilius T. Aemilius, qui rem porro difficillimam transantes, plerúque parti vtrique semper grauem, cum alia moderatione, tum impendio magis publico, quam iactura sustinuerunt. Tarde enim omnia, & impeditiora, quod facultatibus ad aë rarium missis suppeterent, aë in foro posito dissoluerunt: vt non modo sine iniuria, sed etiam sine querimonia partis vtriusque, exhausta vis ingens aëris alieni sit.

DE TRIUMVIRIS REIPUBLICÆ
constituendæ. CAP. XXI.

Striumuiratus reipublicæ constituendæ originem quæris, ante ipsum quem Cæsar Augustus cum Antonio & M. Lepido gessit, alter nullus apud Romanos prodisse memoratur. Ego autê de eo ipso nusquã præterea offensus memini: vtrum potestatibus annuerãdum censuerim, haud satis scio: quippe quòd eas potestates, quas iniussu, præterque senatus auctoritatem quisque nõ dicam sortitus fuerit, sed per libidinẽ dominandi arripuerit, tyrãnides potius, quam potestates seu magistratus appellãdos dixerim. Vt cunque se res habeat, illud facile animaduerti potest Iulio Cæsare in senatu ab iis qui cum Bruto & Cassio erant, occiso, mox Antonium, cum studia omnia ad componendã rem publicam cõtulisse videretur, principem ciuitatis

Antonius
tyrannus

tis euasisse. Confestim vero dominandi libidine eiectum Ciceronē, Brutum, ceterosque qui factioni eius aduersabantur, vrbe excedere coegisse. Octauiano autem, qui testamento Casaris haeres scriptus fuerat, ex Asia reuerso, Cicero ac ceteri qui eius factione obtrectabantur, ad Octauiani potentiam confugerunt: ex quo factum est, vt Antonius vrbe migrare adactus, hostis à senatu iudicaretur: ad quem opprimendum Hircius & Pansa consules missi, Augustusque cum fascibus Antonium apud Mutinam adepti fuderunt, fugaueruntque. Desperatis ergo rebus, Antonius supplex ad M. Lepidum confugit, cuius potentia fretus, Octavianum qui æque animum ad dominationem intenderat, ad fœdus societateque pellexit, illam videlicet societatem, qua homicidia homicidiis in permutationem venisse dicuntur. Inter quos ad cedē destinatos, Casar Ciceronem pro L. Casare auunculo M. Antonii, eidem concessit. Igitur tyrannidē prætextu pio magistratus palliare pergentes, sese Triumuiros reipublicæ constituendæ appllauere, quorum nutu & auspiciis omnis respublica niceretur. Ceterum eorum animos quorsum inclinarent, mox ipse euentus rerum ostendit, omnes diuinas humanasque res commiscens. Omnibus enim intra se opibus consumptis, ad extremum vnus Casar potius est: qui & ipse omnibus cæteris superites, ipsum de quo loquor, triumuiratum annos circiter. x. vt Suetonius Tranquillus refert, obtinuit.

DE PRAEFECTO PRAETORIO.

caput

XXII.

Q Vales apud reges tribuni Celerū equis Trāscri-
 tum, siue apud dictatores magistri equis ex pan-
 tum, tales demum fuere praefecti prae-
 rio apud Cæsares. Nam cum secundas post Cæ præ-
 sare partes gestarent, praesentque disciplina
 publicæ emendandæ, adeo à paruis orta princis
 piis creuit authoritas, vt cum aliquo tempore à
 praefectis prætoriis prouocare liceret, extarent
 que exempla maiorum, quo pacto ab iis prouo-
 cassent, lecta postmodum principis sententia, à
 praefecto prætorio prouocatio sublata est. Cres-
 didit enim princeps eos qui ob singularem ins-
 dustriam, fide illorum atque integritate explo-
 rata, ad huius potestatis amplitudinem adhibe-
 rentur, non aliter pro sapientia, ac splendore
 dignitatis suæ, quàm eundem fore iudicatu-
 ros. Alio etiam priuilegio huiusmodi potestas sub-
 nixa est, ne ab eorum sententiis minores ata-
 te, vt ab aliorum magistratum, restitui possent.

DE QVIBUSDAM MINORIBVS MA-
 gistratum speciebus.

cap. XXIII.

A lteram magistratus speciem in vrbe Ro-
 ma ius aliquando dixisse reperi. Nam cū
 bellorum munera, cæteris magistratibus
 non sufficientibus, ad prætorem deferrentur,
 quorum munus administratio iuris præcipuum

fuit, creati decemviri sunt qui ius in vrbe dis-
 cerent, prætorumque partes eo tempore geres-
 rent, litium iudicandarum appellati. Eo tem-
 pore quatuor viri creati dicuntur, qui viarum cu-
 ram agerent. Ac tres monetales auti argenti que
 flatores, quorum esset diligentia, numismata
 auti argento que fabricari.

iatuor
 es viri.

DE PRÆFECTO VRBIS ET
VIGILUM.

Divus Augustus salutem publicam nullius
 alterius quam suam diligentiam congruere exi-
 stimans, coercendorum incendiorum cau-
 sa septem cohortes opportunis urbis locis dispo-
 suit, ita ut binas urbis regiones vnaquaque co-
 hers presidio tutaretur, tribunis, & super om-
 nes clarissimo viro præfecto vigilum præpositis.
 Et licet apud veteres Rom. triumviris nocturnis
 aedilibus, tribunisque id negotii quandoque esset
 assignatum, pluribus eodem die ex ortis incendiis
 quibus accurrere, satisque facere non posse eos
 appareret creare præfectum vigilum August. Cæ-
 sar in animum induxit. De incensforibus ergo,
 effractoribus, furibus, raptoribus, apud præfes-
 ctum vigilum cognitio est: nisi si quæ tam atrox,
 tam famosa persona sit, ut ad præfectum urbi re-
 mittenda videatur. Et quoniam incendia ple-
 runque culpa exoriuntur inhabitantium, aut fus-
 sibus castigat eos qui negligētius ignem habues-
 runt, aut severa obiurgatione comminatur, furtiū
 castigationem remittit. Cum effrature in hors

reis (vt plerunque fit) insulisque, vbi preciosarū rerum suarum partes, patres familiarū seruant, apparuerint, siquādo cella vel armarium effringatur, effractorum sępe, nonnunquam etiam custodum quęstiones apud hunc magistratum exercētur. Et ita diuus Augustus Erithio clas- An
to p̄fecto rescripsit. Ait enim, effractis hor- ninusa
reis de eare ad illum ipsum pertinere. Sciēdum autem p̄fectum vigiliū ad plurimam noctē vigilare oportere, coerrareq; calceatum cum ar-
mis & dolabris: curamque omnes inquilinos as-
gere admonendi, ne per colonorum negligē-
tiam, incendiōrū casus exorientur. Quin etiam
inquilinus vt quisque aquā in coenaculo habeat,
qua igneo terrore ingruente, p̄sto occurrere
posse censeatur. Aduersus capsarios autem, qui
mercede seruanda in balneis vestimenta sulcis-
piunt, iudex quoq; constitutus est, vt si quid in
seruādis vestimētis admissum fuerit, ipse idē de
quo loquor, magistratus, quęstionē exercebit.

DE DVVMVIRIS CLASSIS RES-
tituēdę, & quibusdam paruis magis-
trantibus. cap. xxv.

Vumuiros classi restituēdę, vtpote
D haud magni momenti magistratum, os-
missurus videbar, nisi quōd Liuius plac-
cet minime patereundum visum. Anno enim
quo Appius Claudius, is cui postea Cæco co-
gnomentum fuit, cēnsuram gessit, M. Vale

rio, & P. Decio consulibus, duo imperia, vt ait
 Linius, dari per populum coëpta sunt, vtraque
 ad rempublicam pertinentia, vnum vt tribuni
 militum senideni in quatuor legiones crearen-
 tur, quæ ante perquam paucis populi suffragio
 relicti, consulum & dictatorum fuerant bene-
 ficia. Tulere eam rogationem tribuni plebei L.
 Attilius, & C. Martius. Alterum imperium fuit,
 vt duumuiros classis ornandæ reficiendæque
 causa idem populus iuberet. Tulit hoc plebisci-
 tum M. Decius tribunus plebis. Haud multo
 tempore post huiusmodi rogationes triumui-
 nocturni creati sunt, qui [vt existimatione des-
 ducor] difficili bellorum & ciuiliū seditio-
 num tempore, muris, custodiæque per milites
 stationarios mitterentur. Id etiam eorum curæ
 iniunctum est, vt & nocturnas seditiones à ciui-
 bus arcerent, & quies vrbi conseruaretur. Hus-
 ius sanè partes magistratus, in officium præfes-
 cti vigiliū demum traductæ sunt. Enimvero
 horum magistratuū nomina rem ferme ip-
 sam cui addicti essent, facile ostendunt. Neque
 Linius ipse rei author, hac in re amplius verbo-
 rum facit apud alios vero nulla prorsus mentio
 fit.

DE PROCVRATORE CAESARIS.

cap. xxxvi.

Vltimum est, vt de procuratore Cæsaris [is enim est inter Cæsarem & Romanum populum constitutus iudex] pau-

ea videamus . Quanquam principalem celsitudinem à qua legum, senatusconsultorum, magistratumque omnium origo manat, moribus introductum sit, legum imperio, cui præest, non esse suppositam . Cæterum quoniam maiorem se, à quo ius inter priuatum ac rempublicam discernatur, impossibile inuentu sit ipsumque principem in propria causa iudicare haud sane equum esse videatur, magistratum creari placuit, cui inter se, priuatæque personas, cõpetens quid esset iurisdicctio, qui sane est appellatus procurator Cæsaris . Huic magistratui principalis totius rei licentia commissa est: ita ut quicquid ab eo negotiorum imperialium gestum est, perinde habeatur ratum, ac si ab ipso Cæsare fuerit pertractatum . Sed si rem eius quasi propriam procurator tradat, non putant dominium transferre . Tunc vero transfert, cum negotium gerent Cæsaris, ipsius consensu tradit . Denique si donationis, venditionis, transactionis causa quid agat, nihil agitur . Non enim alienare rem Cæsaris, sed diligenter negotia Cæsaris obire, procuratori Cæsaris iniunctum est . Id vero in primis procuratori huic de quo agimus, adscriptum est, quod seruum Cæsaris hæredem institutum, adire hæreditatem iubet, & ea hæreditas imperatori acquiritur . Quin si Cæsar ipse hæres instituitur, si se procurator opulentæ hæreditati misceat, hæredem Cæsarem facit . Quod si ea bona ex quibus princeps institutus est, soluendo non sunt, consulendum erit imperatori ne quid

DE MAGISTRATIB. RO.
perinde detrimenti patiatur. Hæredis enim in-
stituti in adeundis repudiandisve hæreditatis
bus, congruo tempore explorari voluntas des-
buit. Deportandi huic magistratui facultas per-
missa non est. Sed de procuratore Cæsaris
ris, cæterisq; omnibus Romanis
potestatibus, quæ à principio
urbis conditæ usque
ad Augusti
Cæsaris
tempora fas
tæ tractatæque
sunt, satis ad plenum di-
ximus. Præsidis nomen genera-
le est, eo quòd & procons-
ules, & legati Cæsaris
ris, & omnes
prouins-
cias
regètes, licet
senatores sint, præ-
sides appellan-
tur.

Caes.

STVDIOSO LECTORI.

DUm hæc exscriberemus, cum alia ad manum erant exemplaria, tum illud etiam quod à Ioan. Camerte viro doctissimo concordantiis [vt vocant] historiarum ornatum est. Eas, quòd laborem studiosorum apprime letuare viderentur, adscribèdas hic curauimus, certi fore, vt & candidus quisque lector operam nostram boni consuleret, & Camertem debita per nos fraudatum esse gratia nemo cauillaretur. Bene vale.

In caput. 1. de sacer. Roma.

Sumpta omnia ex secundo Fasto. Ouidii, ibi, Tertia post. Iustinus lib. 43. Liuius lib. 1. Plutarchus proble. 67. Vale. Max. tit. primo. z. ca. 18. Plura Tortel. in dictione lycæum.

In caput, z.

Diony. Halicar. lib. 1. Virgil. lib. 8. Aeneidos versu. 201. Ouid. 1. Fasto. ibi. Ecce boues. Iusti. lib. 43. Diodo. Siculus lib. 5. Liuius lib. 1. Vale. Maxi. in. 1. cap. z. Plinius Iunior cap. 34. Varro lib. 1. de lingua Latina.

In caput. 3.

Ex Aulo Gel. ca. 7. 6. Macrobius. 1. Satur. Plutarch. proble. 33. Laetan. ca. 20. primi. Varro lib. 1. de lingua latina. Pli. ca. z. 18. histo. natu. Eius festa quæ storalia dicuntur. 6. Nonas Maii celebrantur, vt. 5. Fast. scribit Ouid.

In caput. 4.

Ex Cice. 1. de diui. Diony. lib. z. Liui. libr. 1.

FENESTELLA

Ouid. cir. fi. 4. Fast. Huc faciūt quæ scribit Stat.
3. Theb. ibi. Difficiles populi. Plutar. problema
71. 72. 77. 93. 99. Vale. Max. in princip. secūdi

In caput. v.

○ Sumpta ex Gellio omnia ca. 15. lib. 10. Plut.
proble. 42. & 48. Diony. lib. 2. Liuius li. 1. Plu-
ra de his Var. lib. primo de lingua latina.

In caput. vi.

○ Diony. li. 2. Gell. cap. 12. primi. Plura Ouid.
6. Fast. ibi, Vesta faue. Lucretius. 2. de rerū na-
tura, versu. 603. Quare magna & c. Augu. c. 19.
4. ciui. Seruius. 11. Aenei. ibi, Finitimos. & c. do-
cet vbi viuæ sepeliebātur. Plutar. proble. 96. po-
nit huius consuetudinis causam.

In caput. vii.

○ Sumpta ex. 2. Diony. & primo Liuii. Seruius.
8. Aeneid. Oui. 3. Factorum ibi, Quis nisi. lege
Acronem. 36. & 37. primi Carmi. Plura Plu-
tarchus in vita Numæ. Vale. titulo primo pri-
mi. cap. 2.

In caput. viii.

○ Ultra ea quæ scribit Liuius in primo, & Dio-
ny. in secūdo. lege apud Plutar. in vita Numæ.

In caput. ix.

○ Ex Plut. proble. 62. Gell. cap. 4. 16. Diony.
lib. 2. Serui. ix. Aeneid. ibi Principium. Liuius
fere ad verbum scribit hæc omnia.

In caput. x.

Hæc & plura scribit Liuius libro primo. Ser-
uius circa principium noni Aeneid. scribit pa-
trem patrātū fuisse principem fœcialium. lege

Gellium ca. 4. lib. 16. Plutar. proble. 6z.

In caput. 11.

Ex Liuiio in princ. secūdi. Plura Dio. in prin. 5.

In caput. 12.

Sumpta ex Liuiio. lib. 9. 3. Decadis. Sillius in
princi. 17. Plura Ouid. 4. Fast. multa ad hoc fa
cientia scripsi in annotationibus Solini, ca. 7.
De causa sacerdotii Spado. lege Nafonem. 4.
Fasto. ibi, Phryx puer. Aug. capi. 2. 5. 7. ciui. dei
Plura notauit in commen. Claudiani. 2. in Eu
trop. ibi, Labentem patriam.

In caput. 13.

Dumuiiri sacrorum à Tarquinio Superbo
creati sunt, vt lib. 4. docet Diony. Gel. autem
cap. 19. primi ait, Ad libros. 3. Sibyllinos, quasi
ad oraculum quindecimuiiri adeunt, cum dii im
mortales publice consulendi sunt. de dedicatio
ne ædis Cast. à Posthu. lege quæ scribunt Ant.
& Marfus in fr. 1. Fasto.

In caput. 14.

Cice. 3. de oratore dicit tres viros Epulones à
veteribus pontificibus institutos propter sacris
ficiorum multitudinem. de horum epulis scri
bit Val. in prin. 2. & Augu. 3. de Ciui. vide sint
ne vera quæ Syponinus de his asseruit.

In caput. primum de Magistratibus.

Ex Diony. lib. 2. Liuiio. li. 1. De senatoribus
extat titu. 9. primi Digestorum. Plura Plutar. in
vita Romuli.

In caput. 2.

Diony. lib. 2. Liuius lib. 1. Plutar. in vita Ros

muli. Quidem existimant Luceres à Lucumone deo denominatos. Festus autè Pompe. à Lucio Ardea rege, quòd auxilio fuit Romulo aduersus Tatium bellanti.

In caput.iii.

Quare autè creati fuerint, docet Pomp. tit. ii. i. Digest. ponit autè quaestorù genera duo. primum, eorù qui pecuniae: secundù eorù qui capitalibus rebus praessent. eorù officium narrat Vlp. tit. xiii. i. Digest. lege Var. i. de lingua Latina.

In caput.iiii.

Ex Dion. lib. ii. & Liu. li. i. Plut. in vita Numae.

In caput. v.

Liuius lib. i. Diony. autem lib. iii. dicit cognitione sororicidae permissam populo. Pomp. tit. ii. primi Digest. Constituti sunt, inquit, & triumuirales, qui carceris custodiam haberent, ut cum animaduerti oporteret, interuentu eorum fieret. Varro etiam meminit primo de lingua Latina.

In caput. vi.

Quae scribuntur hoc titulo, habentur fere omnia ab Vlpiano tit. xii. primi Digest. Gellius cap. vlti. lib. xiii.

In caput. vii.

Sumpta ex fine primi Liuii, ex. iiii. Diony. Pomp. tit. ii. primi Digest. De off. consulis habetur tit. x. primi Digest. Aug. ca. xvi. tertii Ciuilitatis. Primi cōsules Calēdis Ianu. creati sunt. Inde factum est, ut Ianuarius primus mēsis anni à Rom. haberetur. Plutar. Proble. xviii.

In caput.viii.

Sumpta ex.ii.Liuii fere omnia.plura nota
tu digna scribit Diony.circa finem.v. Id autē
anno.ix.post reges exactos factum esse scribūt
Eutro.cap.ii.primi,& Euseb.li. temporum.les
gem de prouocatione habes à Liu.lib.iii.Pom.
tit.ii.primi Digesto.

In caput.ix.

Sumpta ex.ii.Liuii,&.5.Dion.circa finem.
Eutro.& Euse.vbi supra.De hoc magistratu ti.
ii.&.xi.primi Digest.

In caput.x.

Liuius omnia lib.ii.Diony.versus finē li.vi.
Aug cap.xviii.ii.Ouid.iii.East.ibi,Plebs vetus
Sacer autem mons ideo dictus est[authore Fe
stor]quoniam Ioui sacer erat.

In caput.xi.

Liuius in princip.iii.Diony.in fine.xi.aliter
sentire videtur.Hæc & plura habentur.i Dige
storum.tit.xvi.per totum.

In caput.xii.

Hæc & plura de legatis proconsulum haben
tur tit.xvi.primi Digestorum,per totum.

In caput.xiii.

Ex principio.vii.Liuii.Diony.lib.vi.Gell.
cap.xxi.lib.xvii.Plura congeffit Flavius lib.iii.
de Ro.triumph.Pomp.tit.ii.primi Digestorū.
Varro lib.i.de lingua Latina.

In caput.xiiii.

Sumpta omnia ex.iii.Liuii.Diony.versus fi.
x.& lib.xi.per totum hęc historiam prosequis

tur Vale.lib. vi. ca. i. Plura notavi circa finem
primi Flori. Id autem factum est anno .ccc. ab
vrbe condita, vt ca. xii. primi docet Eutropius.
Euseb. lib. temporum dicit anno. cccii.

In caput. xv.

Pom. tit. ii. primi Digestorum. Aug. ca. xvii.
iii. ciui. De consulatu App. Clau. & P. Ser. ac de
morte Tarquini apud Aristodemum Cumis vis
delicet scribit Lilius inter principium & me-
dium. ii. Item Diony. li. vii. de conteatione cō-
sulum ob dedicationem ædis Mercurii, scribit
Valer. Max. cap. iii. lib. ix.

In caput. xvi.

Ex Lilio lib. iiii. tit. ii. primi Digestorum. Id
autem factum est anno. cccx. ab vrbe condita.

In caput. xvii.

Sumpta ex libro quarto Lili. Pomponius iur-
risconsultus titulo secundo primi Digestorum
lege Aul. Gell. cap. vlti. vii. Cætorum leges plu-
rimas ponit Cic. in princip. iii. de legibus. Mul-
ta Flavius. iii. de Rom. triumph. congerit

In caput. xviii.

Lilius lib. iii. primæ Decadis in fine hæc &
plura scribit

In caput. xix.

Sumpta ex Pomp. iurisconsultul. digestis de or-
rigine iuris. L. Necessarium Lilius in fine sexti
plura. Flavius lib. ii. de Roma triumph.

In caput. xx.

Habentur hæc omnia ex. vii. T. Lili. Flavius
lib. v. de Roma triumph.

In caput. xxi.

Suetonius tit. xxvii. secūdi. Plutar. in vita Cicer. Liuius. cxx. lib. Florus ca. vii. quarti de triūs uiratu: ei pub. constituendæ. meminit Var. in lib. quem Isagogicon inscripsit. Vide Gell. cap. vii. xiiii. Fuit ergo ante Cæsare Augustum hic magistratus apud Ro. habitus.

In caput. xxii.

Hæc & plura. i. Digesto. de officio præfecti prætorio, lege Vnica. Verba sunt Aureliani iurisconsulti.

In caput. xxiii.

Lege Aul. Gell. lib. xiiii. cap. xiiii. & xv. ff. de origi. iur. l. ii. §. Deinde. & c. habetur hæc omnia.

In caput. xxiiii.

Sumpta ex primo Digestorū de officio præfecti uigilium, per totum.

In caput. xxv.

Plura Flauius lib. iiii. de Ro. triumphante.

In caput. xxvi.

Sumpta fere omnia ex titu. xix. primi Digest. ab Ulpiano, Paulo, Callistrato.

FINIS.

POMPONII LAETI DE
ROMANIS MAGISTRATIBUS,
SACERDOTIIS,
IURISPEDITIS, & LEGIBUS, AD
M. PANTAGATHUM LIBELLUS.

DE REGE.

URBIS ROMAE, & imperii
Romani conditor Romulus,
Marte genitus fuit. Is postquam
omnium consensu praesuit, legem
tulit, ut nemo regnum aut
magistratum iniret, nisi auctor fieret deus,
ipseque per auspicia confirmari voluit. Vocatum
a regendo deductum est. Multitudinem
omnem Romulus diuisit in partes tres,
quas tribus appellauit, & singularum tribuum
duces tribunos nominauit, & ipsas tribus in
triginta partes diuisit, quas curias dixit, quonia
earum cura respublica sententiam expediebat,
& inde latae ab regibus quaedam leges curia-
tae denominatae sunt. Curiarum praefectos
curiones dixit, & curionum decuriones. L.
Papyrius, qui fuit tempore Tarquini Superbi,
latae leges in volumina redegit. Unde iuris
ciuilis Papyriani nomen deducitur. Rex sa-
crificiis, templis, & omni cultui dearum, & legibus,
& moribus praerat, magnarum causarum
iudex, minorum vero causarum senatum voluit

omulus.

ribus.

ribunus

uria

uriata

curioes.

decurio-

es.

is ciuile.

papyrianu

esse ipse Romulus iudicem,

DE MAIESTATE REGIS.

Romulus, vt haberetur honor ac veneratio regiae maiestati, purpurea vsus est veste: duodecim legit, qui succinctis vestibus expediti multitudinem virgis coereret. Eos à ligandis hominibus, vt C. Valgius meminit, lictores appellauit, vt est, lictor colligam nu, duodecim & hi fasces ante regem ferebant ac totidem secures, quae signa puniendi erant. Legit & regii corporis custodes milites. ccc. quos à promptitudine, id est celeritate, celeres appellauit, & eorum ducem tribunum celerum, cuius erat secundus post regem locus. Valerius Antias ait, à primo eorum duce, cui Celer nomen fuit celeres nominatos. Ii erant equites Romani, qui postea expugnato Trossulo oppido Tuscorum, vt Iunius scribit, Trossuli dicti sunt. Sella vsus est curuli, & locum eminentem in parte fori adificauit, vbi iura daret.

Purpura

Lictores
Fasces.
Secures.Celeres.
Tribunus
celorum.Trossuli
Sella curul.
rul.

DE SENATORIBVS.

Senatores à Romulo electi centum, aut à Patribus nobilitate generis, aut ab aetate, aut à sapientia, vt apud Athenas nomen cepere. Iidem patres, & eorum familia patricia, iidem multitudinis patroni, id est, defensores erant. Hos appellabant peregrini principes in ciuitate.

POMPONII LAETI

rescōs. Qui post hoscentum senatui adscripti fuere, patres conscripti appellati sunt. Quod vero ipsi constituerent, ratum erat, senatusconsultum dixerunt, & tunc esse coepit cum plebes difficulter conueniret. Nam cum à patribus per discordiam secederet, iura sibi constituit, quæ plebis bificita scita vocantur.

DE POTESTATE SENATVS & plebis.

Rex ad senatum referebat. Senatus de omni re cognoscebat, & suffragium ferebat, & quod visum pluribus, fiebat. Populus magistratum creabat, leges sanciebat, & de bello decernebat.

DE INTERREGGE.

Spatium temporis à defuncto rege vsque ad creationem sequentis, interregnum dicebatur: & qui præerat cum regia potestate, & insignibus, interrex erat.

DE DVVMVIRIS.

Tullus Hostilius rex duumuiris potestatem fecit iudicandi de capite M. Oratii, qui solus ex tergeminis bello Albano remanserat, & reus accersitus, quod extra portam Capenam obuiam sororem interfecerat, quæ maritum suum vnum ex Curiatiis casum lugendo, victoriam & libertatem pop. Rom. ægre ferre videbatur, sed absolutus à populo fuit propter

patris lachrymas. Nam dixerat Tullus, Si pro-
uocari, prouocatiōe certaret. Et hæc fuit prima
apud populum prouocatio, & hoc primū de re-
bus capitalibus iudicium.

DE PRAEFECTO VRBIS.

Romulus vnum elegit, quem vrbis ne-
gociis præfecit, vt Dionysius ait: hunc
præfectum vrbis fuisse satis constat. Lon-
go post tempore, tantum sibi vrbis præfectura
vendicauit Cæsarum tēporibus, vt crimina om-
nium in vrbe cognosceret: & demum cum Cæ-
sares ab vrbe abessent, præfectus velut alter Cæ-
sar imperabat. De rebus omnibus quæ ad vrbe
pertinebant, censebat.

DE PRAEFECTO PRAETORIO.

Præfectus prætorio sub Cæsaribus disci-
plinæ militari præerat: eius postea authori-
tas aucta erga forenses causas, vbi im-
perium declinare cœpit, nomen mutauit, magi-
ster stabuli dictus, cum antea sub regibus tribu-
nus Celerum fuit, & sub dictatore magister e-
quitum.

DE PRAEFECTO ANNONAE.

Dicunt quidam annonæ præfecturam ha-
buisse initium quintodecimo anno post
exactos reges, Appio Claudio Sabino,
& P. Seruilio Prisco cons. sed verius constat
anno decimo octauo T. Geganio, P. Minutio
cōss. quo tempore annonæ maxima caritas fuit:
missiq; in Siciliam fuere P. Valerius, & L. Ge-

POMPONII LAETI

ganius pro aduehēdo frumento. Volūt alii. L. Minutium fuisse primum annonæ præfectum, fatiſq; constat, non nisi ex indigentia frumenti hunc magistratum creari.

DE PRAEFECTO VIGILVM.

Cvm vrbs ædificia sæpenuero incendio flagrarent, diuus Augustus quinque cohortes, vt inuigilarent vrbi, disposuit, & singula duas regiones custodiebant. tunc enim erant regiones quatuordecim. His quinque cohortibus præerat præfectus vigilum, apud quem cognitio erat omnium scelerum quæ nocturno tempore fieri solent, præsertim de incendio & latrocinio.

DE PRAEFECTO IN MILITIA.

Singulorum ordinum in militia aliquando præfecti creati sunt, hoc est quod sæpenuero de præfectis alarū & cohortium legimus, hoc scilicet erat volūtate ducis, id est exercitus imperatoris, aut regis.

DE PRAEFECTO LEGIONIS.

Præfectus legionis absentis legati vicem tenebat, parebant ei tribuni hastati, pilani, centuriones & deniq; totus exercitus. Arma, equi, vestes, disciplina, ius, annona ex ipsius cura erāt: puniebat, soluebat. Eligebatur autem iustus, diligens, sobrius, cui necesse erat & alium titulū habere, ipse etiam erat comes pri-

mi ordinis, quem primipilum dicunt, qui centū Primip
& sexaginta militibus præst. lus.

DE PRAEFECTO CASTRORVM.

CAstrorum præfecto curæ erat, castrorum
positio, valli, fossæ, tentoria, tabernacula
tormenta bellica, & cætera talia: item æ
gri, & medici. Is eligebatur peritissimus, vt a
lios edoceret.

DE PRAEFECTO FABRORVM

Artifices qui sequebantur castra, vt fabri
lignarii, carpentarii, ferrarii & c. qui ad fa
brilia officia deputati erant, præfecto fa
brorum parebant. Is eligebatur idoneus, & qui
sciret bene castris providere, & præsertim in ex
pugnatione urbium subterraneos cuniculos fa
cere, & alia similia.

DE CONSVLIBVS.

Vltis regibus, auctore L. Junio Bruto tri
P buno celerum, cōsulare imperiū factum
est cum omni regia potestate & insigni
bus. Consules dicti duo a cōsulendo, id est pro
uidēdo. Creati sunt comitiis centuriatis a præ
fecto vr̄bis, ex commentariis Seruii Tulli, & hi
fuere L. Junius Brutus, qui tribunus celerū erat,
& L. Tarquinius Collatinus, anno ab vr̄be con
dita. 244. Inde noui cōsules vr̄bē lustrarunt, &
primi iurarūt neminē Romæ se passuros regna
re, & idē fecit populus. Apud eos summa totius
imperii erat, hi senatū populūmq; per accensos

Consul

Accens
pracon

POMPONII LAETI

& praëcones cogebant, hi exercitus ductabant. Ab eorum magistratu numerus annorù signabatur, prouinciæ consulibus describebantur: penes quos, vt inquit Pomponius, summù vti ius esset, lege rogatù est: & ne per omnia regiã potestatem sibi vëdicarent, lege cautù fuit, vt ab eis prouocatio esset, ne ve possent in caput ciuis Romani animaduertere iniussu populi. Solum relictum est illis, vt coercere possent, & in vincula publica duci iuberent.

DE DICTATORE ET MAGISTROEQUITUM.

ANno duodecimo, vt alii volunt, nono, post exactos reges T. Largio Flauio, T. Clælio Sicelo consi. vt alii scribunt, T. Largio Flauio, & L. Posthumio Cominio, cù XL. Latinorum vires auctore Octaui Manlio coniurassent in Romanos, T. Largio à collega Clælio, & à Senatu Pop. c; Ro. creatus dictator fuit. Dictatura summus magistratus fuit: habebaturq; in summo periculo vltimù remediù. duæ secures dictatorem præcedebant. Ab eo ad populum prouocatio non erat, & ei capitis animaduersio data est. Sex mēsis durabat. Designabat sibi dictator magistrù equitum, qui primus fuit Sp. Cassius.

Dictatura

Magister
equitum.

DE QUÆSTORIBVS.

Romulus, vt Iunius libro septimo scribit, suffragio populi quæstores binos

creauit. alii volūt Numam Pompiliū. Sed verius cōstat de Tullo Hostilio. Quætores ab inquirenda & seruāda publica pecunia dicti sunt. res vnde Capitalibu rebus præerant, ciues Romanos capite punire his licebat. prouincias sortiebatur: primum patricii creati, postea indifferenter patricii & plebei. & Varro sic ait, Quætores a quaerendo, qui conquirerent publicas pecunias, & maleficia, quæ triumviri capitales nunc conquirunt. & Pedianus ait. Senatoris prima administratio erat questorem fieri, prouinciæ curam gerere, pecuniæ publicæ in diuersos vsus erogandæ Cornelius ait. Repetita lege curiata à Iunio Bruto post exactos reges, quætores duo creati, qui rem militarem comitarentur, Valerius Potius, & Aemilius Mamercus. Duos deinde addidit, qui res vrbanas curarent. Mox cum stipendiariæ prouinciæ fierent, duplicatus numerus, post vero Syllæ legem creati viginti.

Quætores
res duo

DE TRIBVNO PLEBIS.

ANno decimosextimo post fugam Tarquiniorum, Aulo Virginio, Montano, & T. Vetustio Geminio consl. plebes nexu, grauata, & saepenumero decepta seditionem tecit, & eandem Sicinio duce in Sacrum montem secessit, qui distat ab vrbe tribus mil. pass. trans Anienem. Piso author est, in Auētino secessionem plebis factam esse: & cum illic plebes arma non sumpsisset, Mons sacer putatus est, vnde de nomen monti impositum fuit. Hinc Posthu

Mōs sac

mio Cominio & Sp. Cassio nouis cons. decernē-
tibus, decem legati eliguntur ad plebem, quorū
primus fuit Menenius Agrippa qui oratione sua
plebem patribus conciliauit. mense Septembri
petiuit plebes ex suo corpore magistratū creari.

ibuni
potez

Tribunitia potestas hæc fuit, creati tribubus fue-
re tribuni quinque, L. Brutus, C. Sicinius, C. Li-
cinius, P. Licinius, C. Iulius Ringanus. Qui-
dam duos scripsere, C. Licinium, & L. Albinū.
Hæc fuit reipub. pestis, hinc ciuile nefas ortum
habuit, & quemadmodum propter seditionem
esse cœpit seditiosus magistratus semper fuit cō-
sulare ius imminutum. Consulibus tribuni non

ibuni
rosacti.

parent, cum cæteri magistratus pareant. Sacros-
factos enim voluit suos tribunos vulgus: hi se-
debāt primi ad limē, & acta senatus modo pro-
babant, modo scindebant. Dies vero quo tribu-
ni electi fuere, fuit quarto Idus Decēbris: & in
loco vbi castra posuerunt, erecta ara Ioui soluēs

ibuni
de.

ti metum. Tribuni dicti sunt, vt Pōponius ait,
quod tūc in tres partes populus diuisus erat, aut
à tribuum suffragio, quæ vt Dionysius ait tunc
quatuor fuere Legimus in historiis Diodori, tri-
bunos quatuor creatos, C. Sicinum, L. Metorū,
M. Duclium, Sp. Attilium, Appio Claudio &
I, Curtio consl. & post anno vicesimo quinto
tres tribuni consulari potestate creati. M. Genu-
tio Agrippa, & Curtio Chilone consl. tribuni
fuere M. Sempronius, L. Attilius Longus, T.
Quintius & post annos sex totidē tribuni crea-
ti sub eadem potestate, Manius Aemilianus,

Mamercus Clulius, L. Quintius, post quatuor annos quatuor creati, M. Minius, Q. Sontius, Seruilus Prætextatus, Cornelius cons. Sequenti anno tres, M. Fabius, M. Flavius, Lucius Seruilus, & sequenti anno L. Furius, Sp. Pinarius, & post annos septē, quatuor, C. Furius, T. Quinctius, M. Posthumius, & Cornelius. Hos omnes tribunos consulari potestate fuisse constat.

DE TRIBVNISMILITVM.

ANno fere septuagesimo post exactos reges, sequenti anno postquam tribunitia potestas cōsulari iuri cessit, oratione Camilli, tres è patriciis creati tribuni militares, consentiente plebe, omnem consularem authoritatem habuere. Et ii fuere L. Furius, L. Clælius Corinthus, Au. Sempronius Atracinus. Sequenti anno quatuor, P. Lucretius, C. Seruilus, Mene-nius Agrip. Sp. Veturius. tertio anno quatuor, A. Sēpronius, M. Papyrius, Q. Fabius, Sp. Naus-tius. quarto anno duo, P. Cornelius, C. Fabius. quinto āno quatuor, L. Tube. C. Cornelius, C. Vale. Censo. M. Fabius. Hi creabantur ex patribus, & ex plebe. Sexti anno ius imperii Romani ad cōsules rediit, qui fuere M. Cornelius, L. Furius. Officiū autem tribunorum militum, vt Tribuni Marcellus de re militari scribit, erat in castris militem
lites cōtinere, & ad exercitationem producere, vigilias circuire, rei frumentariæ præesse, quere las cōmitionū audire, valetudinarios inspiciere

POMPONII LAETI

quoniã is qui tali officio præest, & dare & obseruare castrensia omnia debet. Pediamus ait. Tribunorum militarium duo genera, primum eorum qui Rufulci dicuntur, & in exercitu creati solent. Alii sunt comitiati, qui comitiis designantur.

DE AEDILIBVS.

Plebes vbi è Sacro mote ad urbem rediit à patribus impetrauit, vt liceret sibi alios magistratus creare, qui tribunorum ministri essent, qui & ædes sacras, & priuatas procurarent, & qui annonæ præessent. Creauit igitur ædiles quatuor, duos qui absoluto eburno curules dicti sunt, regiis utebantur insignibus: & ornati purpura, curam sacrificiorum & ludorum habebant. Scio & à quibusdam scriptum esse, ædiles duos ex patriciis creatos curules eo tempore, quo primus ex plebe consul factus est. Sed credibilius est, vt iidem intelligantur ædiles. Meminit Dionysius lib. 6. Et alios duos creauit plebes præpositos annonæ, quos aliqui putant à diuo Iulio constitutos, & nominatos Cereales. Aedilium curulium potestas adeo creuit, vt ad eos summa rerum, & maiestas consularis imperii venerit.

DE CENSORIBVS.

Cum census auctus esset, & consules non sufficerent, duo creati fuere, ad quorum censionem, id est arbitriũ, censeretur populus, & ob id censores appellati: & primi fue-

runt C. Papyrius, & Sempronius, M. Geganio Macerino, & T. Quintio capitolino cōff. Creabatur autem quinto quoque anno, quod tempus lustrum appellabatur. Asconius Pædianus ait, censores quinto quoque anno creari solebāt. Hic prorsus ciues sic notabantur, qui tenator esset, eiiceretur senatu: qui eques Rom. equum publicum perderet: qui plebeius, in centum tabulas referretur, & ærarius fieret, ac per hoc non esset in albo centuriæ suæ. Sed ad hoc non esset ciuis tantummodo, vt pro capite suo tributi nomine æra præberet. Idem completo quinquennio lustrabant, & taurilia sacrificia de sue, oue, tauro, faciebant. Ciuium Romanorum primus census factus est sub Seruio Tullo. lxxxiiii. milium, & Dcc. Secundus census tertio anno post fugā Tarquiniolorum, C. Valerio Publicola, & T. Lucretio consl. Inuēta puberum Romanorum ccc. xxx. millia. Tertius cēsus anno. xii. T. Largio Flavio, Q. Clælio Sicelo cōff. Idem T. Largius dictator cēsum renouauit. Inuenta puberum Romanorum. c. l. millia, & Dcc. Ann. xix. id est, ii. post tribunitiam, habitus à consulibus census quartus, inuenta ciuium Rom. clxi. millia. & Dcc. Anno. xxxvi. Seruio Seruilio, & Au. Verginio consulibus habitus census inuenta ciuium puberum plura quàm centum & decem millia, & cæterorum trecenta & xxx. millia. Anno. xxxviii. Au. Manlio, & L. Furio cōff. habitus census sextus, & ciuium Roma. incertus numerus. Supra annū. lx. ciuium numero, vt

Attende
amplitudinem
P. F.

POMPONII LAETI

diximus, creati censores fuere.

DE DECEMVIRIS.

ANno ab urbe condita. ccc. ix. Decem-
uiri pro consulibus creati sunt, & tertio
anno depositi libidine Appii Claudii, qui
Virginiam stuprauit Decemui hi fuerunt, Appi-
us Claudius Regilianus, T. Genutius, P. Ses-
xtius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manilius, C.
Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius. Sp. Postu-
humus Caluinus. hi ex Athenis leges tulerunt
in. x. tabulis: datumque est eis ius summum, a quibus
prouocatio non erat, & datum etiam uti leges
corrigerent interpretarentur. Sequenti anno
duas tabulas addiderunt, & inde appellatae
leges xii. tabularum. Quidam volunt non ebur-
neis, sed aeneis tabulis impressas leges pro ro-
stris positas. Quarum ferendarum authorem fuisse
decemuiris Hermodorum Ephesium exulantis
in Italia, scribunt, ut Pomponius refert. Dionysius
pro curiatio Oratium dicit. Sequenti anno
decemuii rursus creati, Appius Claudius,
Q. Fab. Vibolanus, M. Cornelius Maluginensis
M. Seruilius, L. Minutius, T. Anthonius Merenda,
Manilius Robuleius, Q. Petelius, Ceso Dui-
lius, Sp. Oppius Cor. Apud Diodorum sunt, C.
Serg. & P. Manius. Tertio anno iisdem praefue-
re, neque senatu, neque plebe suffragia date & ideo
vi magistratum obtinuerunt.

ex. iz. ta
alarum

Posthumio Albo, & Sex. Fusco cons. bello
 lo infelicitèr contra Equos gesto, procon-
 sul creatus est T. Quintius, & is primus in
 eo magistratu fuit. Eù sex lictores præcedebant
 cætera omnia habebat vti consules: & inde
 statutum est, vt qui consules vno anno fuis-
 sent, sequenti proconsules essent, deinde proco-
 sules ad prouincias mittebantur, & singuli sin-
 gulos legatos habebat, qui administrationi præ-
 starent auxilium. Proconsul potestatem exer-
 cet in ea prouincia tatum, quæ ei tradita est, vel
 decreta, nisi vocaretur in iurisdictionem volun-
 tariam. Apud proconsulem, vt Martianus ait,
 seruorum manumissio fieri poterat, & adoptio.
 Apud proconsulis legatum nemo manumitte-
 re potest. Sub Cæsaribus distinctæ prouinciæ. nã
 consulares sub senatu Po. q; Rom. erant, proco-
 sulares sub Imperatoribus.

DE PRAETORIBVS ET DECEM-
 uiris, & curatoribus viarum, & triuuiris,
 & quinqueuiris, & centumuiris.

EO tempore quo pertinacia tribunorù ple-
 bis, qui Romæ sine cõsulis quinque an-
 nis præfuere, L. Sestius ex plebe consul
 creatus esset, patres praturã, nouum magistratũ, Prætor
 Sp. Furio Camillo, M. filio dederunt. hic præbanus:
 mus prætor vrbæbanus fuit, à præfessendo prætor

POMPONII LAETI

nominatus est. Prætoris insignia, sella curulis, trabea, lictores sex, & cætera cõsulû insignia. Pomponius in hæc verba ait . Cumque consules auocarentur bellis finitimis, neque esset qui in ciuitate ius reddere posset, factû est, vt prætor quoque crearetur, qui vrbanus appellatus est, eo quod in vrbe ius redderet. Post aliquot dein de annos, nõ sufficiente eo prætore, quod multa turba etiam peregrinorum in ciuitatem veniret, creatus est & alius prætor, qui peregrinus est appellatus, ab eo quòd plerunque inter peregrinos ius dicebat. Deinde cû esset necessarius magistratus, qui hæc præesset, decëuiri litibus iudicandis constituti sunt. Eodem tempore constituti sunt quatuor viri, qui curam viarum haberent. Et tres viri monetales, æris, argenti, auriflatores: & tres viri capitales, qui carceris custodiam haberent: vt si animaduerti oporteret, interuentu eorum fieret . Et quia magistratibus vespertinis temporibus in publicum esse inconueniens erat, quinqueuiri constituti sunt cis Tyberim, & vltra Tyberim, qui possent pro magistratibus fungi . Deinde prætores creati sunt numero captarum prouinciarum, qui partim vrbanis rebus, partim prouincialibus præessent. Deinde Cornelius Sylla quæstiones publicas constituit veluti de falso, de parricidio de ficiariis : & prætores quatuor adiecit . Ab honore qui præturæ habebatur, ius honorarium appellatum est, quæ prætorum edicta erant.

Prætor vir
urbanus.

Prætor per
peregrinos.

Quatuor
viri.

Tres viri
monetales.

Tres viri
capitales.

Quinque
viri.

Ius hono-
rarium.

Procuratori Caesaris omnis res familiaris commissa erat: etiam quicquid is egisset, ratum erat apud Caesarem, & penes hunc magna erat auctoritas.

DE IVRISPERITIS.

Apprius primus apud Rom. regias leges in unum contulit. Ab hoc Appius Claudius Regilianus decemviri, cuius maximum consilium in duodecim tabulis conscribendis fuit. post hunc eiusdem familiae Appius Claudius Centimalus, qui viam Appiam stravit, & aquam Claudiam induxit, & de Pyrrho in urbem non recipiendo sententiam tulit. actiones scripsit, & primum de usurpationibus, qui liber non extat. Idem R literam inuenit, unde Valerii Valerii, & Fufii Fufii dicti sunt. Fuit post hos maximae scientiae Sempronius, cognomento Sophos. Deinde C. Scipio Nasica optimus a senatu iudicatus, cui publice domus in sacra via data est, quo facilius consuli posset. Deinde Q. Mutius, qui ad Carthagenenses missus legatus, cum essent duae tesserae positae, una pacis, altera belli, arbitrio sibi dato, utram vellet, referret Romam utranque sustulit & ait Carthaginem petere debere, utrum mallent accipere. Post hos fuit Tyberius Coruncanus, qui primus profectus coepit, cuius tamen scriptum nullum extat.

App. Cl.
dius Cen-
malus R
terae inu-
tor: quoc-
non est ve-
simile.

Deinde Sext. Aelius, & frater eius P. Aelius, ambo cōsules, Ennius Sex. Aelium Catū appellat. Deinde Cato Porciæ familiæ princeps Tusculogenitus, cuius libri extant. Postea P. Mutius, & L. Brutus, & P. Manilius ius ciuile fundauerunt. Ex his Mutius consularis fuit, & decem libros reliquit. Brutus prætorius. vii. Manilius consularis & pōtifex maximus, treis. Ab his profecti sunt P. Rutilius Rufus consul Romæ & Asiæ procons. & P. Verginius, & Q. Tullius ille stoicus Panfæ auditor & cōsul, & Sex. Pomp. Cn. Pompeii patruus. Eodem tempore Cælius Antipater, qui plus eloquentiæ, quàm scientiæ iuris operam dedit, & L. Crassus Mutrianus P. Mutii frater, quem Cicero iuris cōsultorum desertissimum dicit. Post hos Q. Mutius P. filius, pōtifex max. ius ciuile redegit in libros xviii. Mutii auditores fuerunt complures, præcipuæ authoritatis Aquilius Gallus, Lucilius Balbus & Sext. Papyrius. Dehinc Seruius Sulpitius, qui in causis orandis post M. Tullium primum obtinuit locum, reprehensus à Q. Mutio, quod ius non intelligeret. iuri operam dedit sub Lucilio Balbo & Aquilio Gallo. Seruius cum in legatione periisset, Po. Ro. statuam ei pro rostris erexit, quæ hodie extat in foro Augusti. reliquit. clxxx. libros de iure ciuili. è seruii disciplina manauerūt Alphenus Varus, C. Flavius, A. Ofilius, Titius Celsus. Aufidius Sura, Aufidius Mamusa, Flavius Priscus, C. Atteius, Antistius Labio primus. P. Celsus. Libri digesti fuerunt

ab Aufidio Mamusa. Ex his Alphenus consul Edictu
 fuit, & Ofilius Eq. ordinis, qui edictum prætoris prætor
 diligenter primus composuit. Fuit eodem tem
 pore Trebatius Cor. Maximi auditor, Au. Casel
 lius, Q. Mutius Volusi auditor Quæstorius. con
 sulatum enim renuit offerente Augusto. Ex his
 Trebatius peritior, Casellius eloquentior, Ofi
 lius utroque doctior. Deinde Aelius Tubero,
 qui postquam accusavit Q. Ligarium, nec obriz
 nuit apud C. Cæsarem, à causis agendis ad ius ci
 vile transiit. Cicero Ligarium defendit oratio
 ne satis pulcherrima. Post hunc Atteius Capito,
 qui consul fuit Ofilii imitator, annum sic diuis
 sit, ut Romæ sex mensibus cum studiosis esset,
 & totidem in secessu in conscribendis libris,
 ideo reliquit volumina. xl. Labeo ingenii qualitate,
 & fiducia doctrinæ, qui etiam præ cæteris
 operam philosophiæ dederat, plurima innouate
 instituit. Atteio Capitoni Masurius Sabinus
 successit, Labeoni Nerva, qui fuit Cæsari fami
 liarissimus. Masurius Sabinus eques Ro. publice
 primus scripsit. Hoc beneficium à Tiberio Cæsare
 dari cœpit. Nam ante tempora Augusti publice
 respondendi ius à principe non dabatur. Ius resp
 Sed qui fiduciam suorum studiorum habebant, dendi p
 cōsulentibus respondebant, neq; responsa utri
 que signata dabant, sed plerunque iudicibus ip
 si scribebant, aut testabantur qui illos consules
 bant. Primus diuus Augustus, ut maior iuris au
 thoritas haberetur, constituit, ut ex autoritate
 eius responderent, & ex illo tempore peti hoc
 blice.

pro beneficio cœpit: & ideo optimus princeps
Hadrianus, cum ab eo viri prætorii peterent,
vt sibi liceret respondere: respondit eis, hoc nõ
peti, sed præstari solere. Et ideo si quis fiduciam
sui haberet, delectari se, populo ad respondendũ
se præstaret. Igitur Sabino concessum est
à Tiberio Cæsare, vt populo responderet. Cui
cum amplæ facultates non essent, à suis audito
ribus sustentatus est. Sabino successit Cassius
Longinus, natus ex filia Tuberonis, quæ fuit
neptis Serui Sulpitii: is & consul fuit cum Cra
tino sub Tiberio, à quo propter authoritatem
ciuitate pulsus fuit: & ab Imperato. Vespasiano
reuocatus, diem obiit. Neruæ successit Procu
lus. Fuit eo tempore & Nerua alius, & alius
Longinus eques Ro. & prætorius, sed Proculi
authoritas maior fuit. Nã & qui successere, par
tim Proculai, partim Cassiani appellati sunt:
quæ origo à Capitone & Labeone cœperat.
Cassio Cælius Sabinus successit, qui plurimum
sub Vespasiano potuit. Proculo successit Pega
sus, qui sub Vespasiano præfectus vrbis fuit. Cæ
lio Sabino Priscus Iabolenus, Pegaso Cels
sus, Celso patri Celsus filius, & Priscus
Neratius, qui vtrique consules fue
runt, Iaboleno Prisco Ebur
nius Valens, & Tuscianus
Iubianus, item & Sabi
nus Iubianus.

oculani
ssiani.

POMPONII LAETI DE SACERDOTIIS, ET PRIMO DE RELIGIONE apud Latinos.

FAVIVS antiquissimus omnium regum in Latio fuit. Ab originibus imperavit. homines more ferarum viuentes, in mitiorem vitam redegit, lucos sacrauit, locis & vrbibus nomina dedit: adificia erexit, templa adificauit, quae ideo a Fauno fana dicuntur, quod pontifices sacrandum illic fantur. Faunus in Latio cultum deorum instituisse fertur. Quidam scribunt ante Faunum imperasse Ianum, & cultum deorum demonstrasse. Fauni soror Fatua vaticinatrix, ab ea vates Fatuarii dicuntur. haec traditur mulierum castissima. ideo eam Romani Bonam deam appellauere, cuius templum est in saxo Auentini motis, vnde ingressus virorum prohibetur, & ei foeminae tantum sacrificant.

Faunus
Aborigines.
Fana
Ianus
Fatua.
Fatuarii
Bona de

DE LUPERCIS.

LUPERCALIA sacrificia ad expiandos manes fiebant, graece Lycaea dicta a Pane Lycaeo numine Arcadico, quem Romani vocant Iunum, & idem putatur esse Fauno. Lycaeo sacrificatur in spelunca, quae sub Palatino iunus.

Lupercalia.
Lycaea.
Pan.

ruas monte est. Mensis quo hæc sacra fiunt, Februa-
 rius à februando, id est purgādo, dicitur, & dies
 ruata. Lupercaliorum februa. Euander ex Arcadia
 s. hoc solēne in Latium tulit, & instituisse fertur,
 ander vt nudi iuuenes Lycæum Panavenerantes, per
 n Ly ludicrum, id est Lupercal Romulus accepit. dis-
 us. ctum videtur à Lycæo, quia lycos lupus est, in-
 percal de Lupercal. Scribunt aliqui à lupa nutrice Ro-
 muli ac Remi. Nam ab eo loco solenne incipit,
 ere vt lupa lac vagienti præbuit: aut à capris, vt sit
 luere, id est purgare per caprast capræ enim in
 eo sacrificio mactantur: aut quòd Pan lupos ar-
 ceat. Traditur & alia causa quare nudi Luper-
 ci, aut quòd Faunus per vestes ab Hercule delu-
 sus fuerit, vt meminit Ouidius. Aut quòd cæso
 Amulio, Romulus & Remus fœdati vultus in
 sanguine, nudatis gladiis, & vestibus succincti,
 ab Alba vsq; ad ficum Ruminalem cucurrerūt.
 Vnde seruatur in Lupercalibus, vt nobiles ado-
 lescentes faciem sanguine sibi fœdent, & alii
 accurrant cum lana lacte madida tabum abster-
 gētes. Aut quòd cū Romulus in palæstra esset,
 nudus latrones insecutus fuerit, & votum Pani
 Lycæo fecerit. Sed ego verius puto, vel à Ly-
 cæo, vel à lupa. Ideo Romani in Lupercalibus
 canis im- canem immolant, quoniam naturaliter canis lu-
 olatur. pis aduersatur, ob quod Romulus lupæ nutrici
 gratias habere videtur. Luperci tergora capris
 antiquum eripiunt, & succincti discurrunt circum antiquū
 oppidum. oppidum, id est palatium: occurrētes coriis ver-

berant. Fœminæ vltro obuiam occurrunt, faciem partum sperantes.

DE POTITIIS ET

Pinariis.

Victor Hercules, caso Geryone Chrysaori filio in Erythra, quæ est insula Oceani Hispani, abactis nitidarum bouum armento, in Latium venit, & prope Tyberim loco herbido procubuit, vt lato pabulo reficeret boues. Cacus latronum princeps, eximias boues duas caudis in speluncam traxit. Hercules somno excitus, lustrato grege, cum partem abesse numero sensit, omnia circuit, auersa vestigia comperit. confusus nouitate rei, ex loco infecto agere armentum cepit, Cum actæ boues desiderio restarum mugissent, reddita fuit è spelunca vox, quæ Herculem conuertit. inuenta fraude, Cacus neci dedit Concursum trepidantium pastorum aduenam reum caedis faciunt apud Euandrum, qui miraculo literarum, inter rudes artium homines, ea loca tum regebat. Is intus habitum formamque viri, rogat, qui vir esset, ubi nomen, patremque ac patriam accepit, quia sic Carmenta mater eius vaticinata fuerat, extemporaliam aram Herculi erexit iuuentum in locum mitum mastravit. Inde seruatum est, vt quotannis Ro. bouem indomitum Herculi immolet, & Hercules epulum populo dedit, sacrum fieri voluit à Potitiis & Pinariis, quæ tunc familiae maxi-

Hercul

Cacus.

Ara extemporaliam

Potitii Pinari

me inclytæ ea loca incolebant. Forte euenit, vt Potitii præsto essent, hisque exta apponerentur & Pinarii, quia tardi fuere, extis adefis, ad cæteram venirent dapem. Potitii ab Euandro edociti, antistites sacri eius diu fuerunt. Postea cum interiissent empti de publico serui, officiũ exerceuerunt. Ara ab Euandro erecta, cui Hercules decimas soluit, maxima vocatur, & proxima est foro boario, vbi ex voto decimæ fiunt. Tradũt, qui velit diues fieri Herculi decimas soluat. hinc opes M. Luculli factæ memorantur, & ipse Hercules thesaurorum deus putatur.

Hercules
thesaurorum
deus.

DE FRATRIBVS ARVALIBVS

bus, qui primi fuerunt filii

Laurentiæ.

Laurentia.

M Afurius Sabinus, qui tempore Augusti fuit, duodecim suscepisse liberos Accam Laurẽtiam scribit: ex quibus cum vnum extulisset, grauiter indoluit. Romulus in des mortui locum se dedit, & ita nutricem pientis sine consolatus est. Ab hoc numero duodenario, aruorum sacerdotes duodecim esse voluit. & vt Plinius ait, se inter liberos Accæ Laurentiæ fratrem duodecimũ appellauit. Fratres aruales hi nominati sunt, qui sacra publica faciunt, propterea vt fruges ferant arua. Aferẽdo igitur & aruis, vt Varro scribit, fratres aruales dicti sunt. Laurentiam in eo sacerdotio dedisse Romulo spiccam coronam pro religiosissimo in-

tres ar
es.
rona
ca.

signi, quæ vitta alba colligaretur, & item Plinius ait.

DE AVGVRI BV S.

AVgurandi ars antiquissima, à Chaldæis Augur
 ad Græcos, apud quos Amphiaras, Mo di ars
 plus & Calchas summi augures habiti
 sunt, à Græcis ad Hetruscos venit, ab Hetruscis
 ad Latinos: & ipse Romanorum pater Romu Romu
 lus augur fuit, & ideo instituit magistratus au augur.
 guris cõfirmari: & posterius non nisi augurio iu
 bente, res inchoabant. Locus augurii, templu Locus
 erat: augur versus orientem sedebat, capite ve gurii
 lato, lituum dextra tenens manu, id est curuum
 baculû, quo in cælo regiones diuidit, & quæ au
 guria veniunt, predicat. si leua fuerint, quia alie
 na parte septentrio est, felicia pronunciat. pars
 illa orbis propter altitudinem prospera putatur
 & à dextra parte meridies, quia depressus est,
 infelix. Dionysius meminit antiquam augurã
 di obseruationem fuisse etiam Aboriginû. Nã
 Ascanius prius quã aciem cõtra Mezentiû edu Ascani
 ceret, augurium captavit: & vbi micare à sini augur.
 stris fulgur conspexit, pugnavit, & victor fuit:
 tãtãque veneratio & utilitas, inde fuit, vt colle Colleg
 gium augurum cõstitutum sit: & primum tres augurii
 augures fuere à tribus tribubus sic instituisse Ro
 mulum tradit dionysius. Inde quatuor creati.
 Tandẽ plebe per tribunos id petente, quinque
 plebei augures, quatuor patriciis adiuncti fuere, Augure
 & sic numerus nouem augurum mansit. nouem

POMPONII LAETI

DE VESTALIBVS.

is ves
is
des ves
erdo
sexas
ta
ana in
plo ve
o dolia
dem.
ladiū.
VEstalem ignem cum penatibus Aeneas
 è Troia in Latium tulit. condito Lauis
 nio, Vestæ ædem sacrauit. Postea Asca
 nius condita Alba, templum Vestæ ædificauit
 in mōtis Albani parte, cui suberat lucus, in quo
 Ilia Romuli mater à Marte compressa fuit. Ve
 stæ ministræ virginitatem seruabant. Mos La
 tinis fuit, generosas & castas virgines legi. post
 multos annos Romulus castissimas sacerōces
 remonias constituit, & vt Varro tradit, sacerdo
 tes sexaginta, qui publica sacra facerent, per tris
 bus & curias creauit, à virtute & generis nobis
 litate. Inopes, & aliqua parte corporis debiles,
 sacerdotes fieri vetuit, & in curiis singulis Ves
 ta quædam communis erat. Templum Vestæ
 Romulus cōdidit, & virgines legit. Sed frequēs
 opinio Numam Pompilium asserit. Credibile
 est Romulum, qui in omnibus curiis Vestam
 esse voluit, separatim non posuisse. Rotūda ef
 figie templum est inter Capitolium & Palatiū.
 in eo seruabātur perpetuus ignis, quia Vesta nis
 hil aliud est, quàm purus ignis. Sunt qui dicant
 alia quædam a cana in eo templo seruari, etiam
 pontificibus & virginibus ignota, quidam duo
 dolia non magna, alterum clausum, alterum ap
 pertum, in quo nihil est. Quidam aiunt à virgis
 nibus Palladium seruari cælo lapsum in Troia.
 Primæ virgines à Numa electæ quatuor fuere,
 Gegania, Berenia, Camilla, Tarpeia, duæ aliæ

DE SACERDOTIIS RO. 56

à Seruio Tullo additæ. Castitas virginibus terz
 minata est in .xxx. annos. decem primis discit
 virgo, totidē ministra est, in reliquis docet, post
 xxx. annos nubendi potestas fit. Prima quæ cas
 pta fuit, Amata traditur. ideo cum capitur virg Amata.
 go, hoc nomen ei imponitur. Capitur à pontifi
 ce non minor annis sex, & nō maior decem, &
 quæ non sit patrima & matrima, neue lingua,
 sensu auriū diminuta, alia ve corporis labe, neq;
 filia serui, neque eius qui domicilium in Italia
 non haberet. Vestalis si petulanter deliquisset, Vestalis
 verberabatur à pontifice: si incesta fuisset, hoc delinqu
 modo pœnas luebat. vincta efferebatur in Sanz tis pœn
 dapila per medium forum vsque ad portā Col
 linam, vbi tumulus impudicarū Vestalium ins
 ter muros imminet, in quo est parua cauerna
 subterranea, ad quam per foramen scalis descē
 ditur, in qua est stratus lectulus, & lucerna arz
 dens, & panis, lac, oleum, ne fame, intereat. Des
 ponitur hic Vestalis, soluitur vinculis, capite ve
 lato in supplicium ducitur, pontifex cum arca
 na quādā pronunciauit, cum sacerdotibus terz
 ga vertit, & statim impudica Vestalis in cauer
 nam demittitur, inde fossa tellure repletur vs
 que ad operculum: ea die silentium & mœstitia
 in tota vrbe est.

DE FLAMINIBVS.

Dialem & Martialem flaminei Romuz
 lus instituit, Numa Quirinalem addi
 dit. Varro asserit Numam Pompilium
 Dialis.
 Martial
 Quirin
 lis.

POMPONII LAETI

flamines singulis diis fecisse, & ab eis nomina
 dedisse. hinc respublica hominibus in caelum re
 amines. latis, flamines decreuit. Dicti autem flamines
 sunt ex gestatione pileorum, quasi pileamines.
 quidam aiunt ab intulis quas flammās vocant.
 aminii. Eorum ministri Flaminii dicti, & ministræ fla
 aminu. minulæ. Sed rerum omnium sacrarum admini
 stri Camilli dicebantur: flamines non poterant
 imilli. nisi singuli singulis diis attribui, & nephas si
 ne pileo erat egredi domum.

DE SALIIS.

S Alios duodecim Marti Grandiuo legit Nu
 ma. dicti à saltando, quod facere in comi
 tiis quotannis & solent, & debent. versico
 loribus tunicis ornati per urbem tripudiāt, suc
 cincti æneis balthæis. Togas fibulis nectunt,
 quas trabeas vocant. Gestant in capite pileos,
 quos vocant apices. gladio accinguntur. dextra
 lanceam aut virgam ferunt, læua Thraciam pel
 tæ. caelestia sunt arma, ancyle vocant, id est cir
 cum excisum. id fertur cælo lapsum in regiam
 Numæ, anno octauo regni eius. Lege cautum
 erat, vt Salii liberi essent, & indigenæ, & quo
 rum vterque parens viueret, & cuiuscunque for
 tunæ, pauperes aut diuites. Quidam Salios ap
 pellatos putant à viro. Samothrace seu Man ti
 neo, nomine Salio, qui saltationem in armis
 inuenit. Traditur Tullus. Hostilius duplicasse
 numerum Saliorum.

DE FŒCIALIBVS, ET
patre patrato.

Fœciales dicti, quòd fidei publicæ inter po-
pulos præerant: nam per hos fiebat, vt ius Fœciali
stum conciperetur bellum, & vt fœdere
fides pacis cõstitueretur. Eos instituisse dicitur
Numa cum indicendum esset bellum Fidenatis
bus. Hi mittebantur prius quàm conciperetur
bellum, ad res repetendas: & si nõ impetrabãt,
bellum indicebant. Fœcialum vnus qui patrem
patratus faciebat, ex ipsis fœcialibus electum, sas-
ctis vestibus ornatus, ad authores iniuriarũ pro-
cedebat: prius quàm urbem intraret, ianitorem
vel alium qui obuiam fuisset, alloquebatur quis-
busdam imprecationibus. Inde in forum pergit
illic differit qua causa venerit, tempus ad cõsul-
tandum dat triginta dierum: si per hos dies res
infecta maneret diis cælestibus manibusq; inuo-
catis, abit, & ad senatum refert: & vbi in senatu
quod iustum piũque esset, actum erat, fœcialis
bellum indicebat. Fœcialiũ sacra nefas violare
erat. nam Fabius cum ea violasset, vrbs Roma
na à Gallis Senonibus euersa fuit. Dicuntur fœ Fœciales
ciales à fœdere faciendo seu feriendo. Pater pa-
tratus à patrato, id est sanciendo fœdere. quidã Pater pas-
tratus à fœcialibus creabatur, qui tantũ in fœdere san-
tratus vr-
ciendo præerat, vt quidam scribunt. de.

DE PONTIFICIBVS.

Pontifices è patribus legit Numa, & ex
his pontificẽ maximum fecit Martiũ Ma-

POMPONII LAETI

tii F. & ipsius Numæ generum: cuius scitis omnia publica priuatâq; sacra subiecit, vt esset quo cōsultū plebes veniret, & idem nec cœlestes modo ceremonias, sed & iusta funebria & prodigia quomodo susciperentur, & curarentur. Desuncto pontifice maximo, alius eligebatur non à populo, sed ab ipsis Pont. Appellati sunt vt Varro scribit & Dionysius à ponte Sublicio, quem reficiebant. quare videntur à Numa non pontifices, sed sacerdotum principes nominasti, & inde regnante Anco Mar. quando Sublicius pons factus fuit, à ponte pontifices appellati, & ideo sacra ab eis trans Tyberim nō mediocriter ad pontem sunt. Scauola pontifex maximus dicebat pontifices dici à posse & facere. Quidam scribunt ab eo, quod potentia sacra perticiant.

st. max.

cerdos
s princip
s.
ontifex
ade

DE REGESACRIFICVLO.

Postquā Romani iam liberi, extincto regio nomine, cōsules creantur, necubi desiderium regis esset, propter quædam sacra publica, quæ reges faciebant, regem sacrificulum constituerūt, & è patribus elegerunt C. Manium Papyrium, & id sacerdotium pontifici subiecere, ne nouæ libertati additus nomini honos officeret. Is Papyrius quietis studiosissimus fuit, idem fuisse memoratur, qui leges Numæ ab Anco Martio in tabulis quernis inscriptas, rursus in publicum traduxit.

ex sacris
ulus.

DE GALLIS MATRIS
deum.

GAlli sacerdotes Cybeles matris deū sunt Cybele
& feminares, id est castrati, ab eo quod
d ea puerum Phrygium amatuit Atym, Atys
cui præcepisse dicitur, ne concumberet ille cum
Sagaritide nymp̄ha: coiuit sub arbore: Cybele
excisa arbore victa est: puer ad Dindyma aufuz
git, & virilitatem sibi amputauit. Ideo & Cybe Sacerde
le castratos sacerdotes habere mauult. Secundo castrati
bello Punico Romam etiam deportatus est saz
cer lapis, quem matrem deum incolæ dicebant, Mater e
per legatos tres, M. Valerium, L. Eminium, &
C. Cecilium Galbā, & quæstores duos, Cn. Tre
mellium Flaccum, & M. Valer. Falconem: rece
ptaque fuit dea Romæ à sapiētissimo homine P. Nafica
Scipione Nafica, qui à senatu in tota ciuitate vir optimus
optimus iudicatus fuit: & quod magis admira
bile est, adolescens erat. Galli dicti sunt à Gallo Galli
flumine Phrygiæ. testes famia testa sibi ampu
tant. Rhea nominatur Cybele à monte Cybe Rhea.
lo, quæ est pars montis Dindymi.

DE DVVMVIRISETDES
cemuiris sacrorum.

DVumiri à Tarquinio Superbo institu
ti fuerunt, qui soli inspicerent libros Si Libri S
byllinos: deinde cū plebes creari ex suis byllini
instaret, ex plebeis & patriciis creati decem, &
inde quindecim qui libros inspicerent. Sic &

POMPONII LAETI

cēuiri duumuiris ad decemuiros & quindecim viros
iudes res deuenit, & aliquando data cura corrigendos
a viri. rum fastorum fuit. Hi Februarium qui vltimus
erat post Ianuarium posuerunt.

DE EPVLONIBVS,

Veteres pontifices [vt ait Cicero] propter
multitudinem sacrificiorum, tres epulones esse voluerunt, vt ludorum epulare
epulare fa sacrificium. sacrificium facerent. Id sacerdotium antiquum
fuisse constat, sed de ætate nõdum legimus. nu
merus auctus fuit, duo additi, & quinque fuere
epulones: & postea theatralium ludorum atque
Circensium ambitione, septem fuisse epulones
leguntur.

DE TITIIS SODALIBVS

Sodales Titii sacerdotes extra urbē habita
bant, & in tuguriis certa auguria seruabāt
quoniam ad id deputati à Põtificibus erāt.
Nomen inditum est ab aibus.

POMPONII LAETI DE LEGI

BUS LIBELLVS

Ius pluribus modis dicitur. Naturale quod Ius natu
 ē cōmune omnibus animalibus. Ius gētiū Ius gen
 quo gētes humanæ vtūtur. Ius ciuile quod Ius ciu
 ex legibus, plebiscitis, senatuscōsultis, decretis
 principū, & autoritate prudētiū venit. Ius pu
 blicū, in sacerdotibus & magistratibus cōsistit. Ius pu
 Ius priuatū ad singulorū vtilitatē spectat. Ius etiā
 dicitur locus in quo ius redditur, vt meminit
 Paulus de lege & de legis origine. Lex [vt Chry
 sip. diffinit] est diuinarum & humanarum rerū
 notitia. lex dicitur rogatio & obnūciatio. Lex,
 donum est dei, dogma hominum sapientum, co
 ertio volūtatis. Legis virtus est imperare, veta
 re, punire, permittere. Lex est æternum quoddā
 quod vniuersum mundū regit, imperādī prohi
 bēdiq; sapientia. ex hac lege lex nostra est. ratio
 mensque sapiētis æqualis dei est lex: cōstātque
 ad salutē ciuium, ciuitatūque incolumitatem,
 vitāmque omnium quietā & beatam. Igitur vbi
 lex non est, quies & beatitudo non est: & apud
 illos antiquissimos mos sapientum lex erat, id
 erat, quoniam antiquitas proxime accedebat ad
 deum. Lex magistratibus præest, & magistra
 tus populo, Optime putat Cicero, magistratū
 esse legem loquentem. Imperandi & obtēperan
 di modus debet esse. Nam & qui bene impera
 uerit, aliquādo obtēperet necesse est: & ipsi mor
 tales nō solū obtēperare & obedire magistratis
 bus debēt, sed eos colere atque diligere. Potestas

Ius natu
Ius gen
Ius ciu
Ius pu
cum.
Ius priu

Lex.

Legis v
tus

POMPONII LAETI

estas & facultas à populo seu principe publi.data. Ma
 gistra. gistratus dici coeptus est, cum à populo creatus
 tuit magister populi, id est dictator. Prima fertur
 ni lez tur Ceres dedisse leges mortalibus, postea ipsi
 atores. sapientes, Phoroneus Argiuis dedit, Moyse caelo
 lapsas Hebraeis Aegyptiis Mercurius Draco &
 Solon Atheniensibus, Minos Cretensibus, Lycurgus
 Lacedaemoniis, Turris charundas, Romas
 nis Romulus.

DE AELIA ET FUSIA LL.

Aelia & Fusia lege resistebatur perniciosis
 legibus in ciuitate, quæ ideo erant propus
 gnacula & muri ocii & tranquillitatis. Sed
 Clodius tri. pl. L. Pisone & A. Gabinio cos. iiii
 leges tulit: ex his secunda fuit, ne quis per eos di
 es quibus cum populo agi liceret, de caelo seruaret
 & quarta cauebatur, ne quæ censors in senatu le
 gendo praterirent, neve quæ ignominia afficer
 rent, nisi qui apud eos accusatus, & vtriusque ce
 foris sententia danatus esset: hac lege diminuta
 est censura, quæ est magistra vitæ & modestiæ.

De lege Aurelia.

Aurelia lege comunicata sunt iudicia senatui
 equitibusque Rom. & tribunis ærariis. Eã tulit
 Aurelius Cotta prator. De lege Acilia.

Manius Acilius Glabrio legẽ tulit de pecuniis
 repetendis, in qua ne cõperẽdinari quidẽ reũ finit
 L. Piso primus tulit legẽ de pecuniis repetendis.

De lege Annonia.

Clo. tri. ple. de annonã legẽ tulit, vt frumẽtũ
 quod atea senis aris ac trietibus in singulos mo

dius dabatur, gratis daretur. De lege annaria.

Ea lex annorū modū finit, quibus magistratus capiendi potestas sit. De lege Aterma.

Hæc lex, cum mos priscus fuisset irrogandæ multæ per magistratus, ouis aut bouis nomine, ouis ære deno, bouis ære centeno diffiniuit.

De lege Aquilia.

Aquilia lex ab Aquilio lata, de dolo malo, de fraude, de deceptione, de simulate.

De lege Cincia.

Cincius legē tulit, qua cauetur antiquitus, ne quis ob causam orādā, donū pecuniāve acciperet.

De lege Calphurnia.

Calphurnia lege pecuniaria pœna inter alias pœnas adiecta fuit. L. Calphurnius Piso eam tulit.

De lege Cornelia.

Cornelia lege cauetur, ne quis legatis exteras nationū pecuniā expensam ferret. A. Cornelius conf. tulit, & idem aliam tulit, ne quis in senatu legibus solueretur, nisi ducēti, adfuisset: ne quis cū solutus esset, intercederet, cum ea de re ad populum ferret. Tulit idem Cornelius, vt prætores editis suis ius dicerent. Lex est à Cornelio quodā lata, vt homines qui parricidii causa telo accincti sint, gladio persequantur.

De lege Cassia.

A Cassio Longino lex lata est Cassia, qua populus per tabellam suffragia ferret.

C. Mario, C. Flacco conf. alia ab eodem lata, vt ille quem populus damnasset, cuiue imperiū abrogasset, in senatu non esset.

POMPONII LAETI

De lege Fabia.

Fabia lex à Fabio lata, qua adiecta poena est illis qui deducūt & sectātur cādidos in comitia

De lege frumētaria.

Frumentaria lex à Sempronio Graccho lata est, qua frumentum è publico distribueretur po. Ro.

De lege Falcidia.

Lege Falcidia, à Falcidio lata, cauetur ne plus dodrāte legare liceret, propterea quòd multi hāc re ditate recusabant.

De lege Flauia.

Flavius legem tulit de plagiaris, cū quis dolo seruū aut pecus à domino, & filiū à patre subtrahit.

De lege Gabinia.

Gabinus legē tulit, qua bellū Cn. Pōpeio magno contra Piratas datū est, contra C. Trebellii trib. pl. intercessionem.

De lege Iunia.

Iunius Syluius conf. cum Q. Cecilio Mete. legē tulit bello Cimbrico, quod diu praeue & infeliciter gestū est, propter diminuta militiae, stipendia.

De lege Iulia.

Iulia lege puniuntur adulteri. Idē Iulius Caesar legem tulit de peculatu in eos qui rempub. vel sacra furati sūt, vel furātibus auxiliati sūt, vel furta scientes susceperunt.

De lege Lectoria.

Cum adolescētes in cōtractibus circūueniri solerent, Q. Lectorius poenā deceptoribus adiecit

De lege Licinia.

P. Licinius Crassus orator, & Q. Mutius Scævola pont. max. legem tulerunt de regundis ciuibus, vt in suā quisque ius ciuitatis redigeretur

cū multi Itali cupiditate ciuitatis Ro. tenerētur

De lege Manilia.

L. Manilius legē tulit, vt quādo res à nobilibus aduerse gestæ fuerāt, illi ad magistratus gerēdos admitterētur, quorū maiores in Romana repub. magistratum nō exercuissent, huiusmodi autē noui appellantur. De lege Othonia.

Otho tr. pl. legē tulit, ne quis cum ordine equestri in spectaculis sederet, nisi sestertia quadraginta possideret: quod si cōtingeret, quisquis esset, siue ingenuus siue libertus, inter equites spectare liceret in gradu. xiiii. De lege Oppia.

Oppius legē tulit, ne superfluo ornatu mulieres Romanæ vterētur, neve pilētis, id est, rhedis pē silibus vterētur, neve plus vncia in auribus appenderent. De lege Hortēsia.

Hortēsius legem tulit, vt eo iure quod populus statuisset, & omnes Quirites tenerentur.

De lege Pompeia.

C. Pōpeius Strabo lata lege veteribus incolis Trāspadanis ius Latii dedit, quod cæteræ coloniæ Latinæ habebāt, vt petēdi magistratus, & ciuitatis Romæ ius adipiscerētur. Cn. Pōpeius magnus legē tulit, vt quæstor suffragio populi, ex his qui cōsules fuerāt, crearetur. Idē Pōpeius legē tulit, qua asperrima poena patricidas afficit. Si quos parētis filii fata præparauerit clā & palā, insutus culeo cū cane & gallo gallinaceo, & vipera & simia, in mare aut in flumē proiice retur. De lege Papia.

Legē Papia prohibētur peregrini vti vrbe Ro.

M. Plotius Sil. tr. Cn. Pompeio Strabone, & L. Porcio Cato cōfl. legē tulit, vt singulæ tribus quinosdenos ex eo numero suffragio crearent, qui eo anno iudicarent. L. Rosius Otho cōsul legē tulit, vt in theatro æquitibus Ro. ordines. xxiiii. spectādi gratia darētur. De lege Satyra.

Satyra lex est, quæ vno rogatu multa & varia cōprehendit. De lege Scantinia.

P. Scantinus legem tulit, qua puerorum concubitores graui supplicio afficiuntur.

De lege Tutelari.

Lege tutelari cauetur, ne quis tutor per simulationē pupillū fraudet. De lege Variana.

Q. Varius tr. pl. legē tulit, vt quæreretur de his quorū ope consiliove focū. Pop. Ro. arma sumpsissent. De lege Voconia.

Voconius legē tulit, ne quis cēsus, hoc est pecuniosus hæredē vnicā relinqueret filiā. erat autē cēsus ille, qui C. millia in professione detulisset. De lege Valeria.

Valerius Publicola legē tulit, vt nulli magistratui liceret corpus Romani ciuis indicta causa cōdēnare, liceretq; dānatis ad populū prouocare. Hæc habuit M. Pātage, quæ de magistratibus & sacerdotiis & legibus compēdiose scriberem, vt ex eo cōpēdio aliqua ad nostros vtilitas perueniat: & ita depinxisse opinor, vt ante oculos velut in tabella posuerim. Scribāt alii diffusius, Pomponio satis est placere suis.

FINIS.

BREVIS INDEX DIGNITATUM
 omnium ac magistratuum, necnon & sacerdotium quæ in toto Feneſtella & Pomponio reperiri poſſūt: cuius numerus prior, foliū: alter, paginam denotat.

A		ſtæ	55.2
Aborigines	53.1	Aſcanius augur	55.2
Acca Laurentia	54.2	Atys	58.1
Accēſi & præco.	40.1	Augurandi ars	55.1
Aediles	48.2	Augures nouem	55.1
Aediles cereales	27.2	Auguria	5.1
Aediles curules	27.2	Augurū collegiū	6.1
& .48.2		B	
Aediles plebei	27.1	Belli dicēdi mos	10.2
Aedes Veſtæ	55.2	Bona dea	35.1
Aediliū munera	28.1	C	
Amata	56.1	Caci cædes.	4.1.54.1
Amatæ nomē vnde.	8.2	Camilli	56.2
Ancile vnde	56.2	Candidati	22.2
Ancilia quid	9.1	Cādidiati princip.	8.2
Antiquū oppidū.	54.1	Canis immolarur	53.2
Antonii tyrānis	36.1	Carmenta	4.1
Apices	56.2	Caſſiani	52.2
App. Clau. Cētimalus		Celeres	44.1
R literæ inuentor:		Cēſores 32.2. & 48.2	
quod non eſt veriſſi-		Cenſorū authori.	32.2
mile	51.1	Cereales	4 ^o .2
Appius Clau. libidinis		Collegiū augurū.	55.1
exemplum	29.2	Collegiū pōtificū.	9.1
Ara extēporalis	54.1	Comitiati	48.2
Arcana in templo Veſ-		Comitiorū diuer.	23.1

INDEX

Cócionē habere.	15.1	Duumiuri & decemui	
Conscripti qui	15.2	ri sacrorum	58.1
Consules	21.2.&	Duumiuri sacrorú	13.1
	46.1.&.50.1	E	
Corona spicea	54.2	Edictú pratoris	52.1
Curiaē	43.2	Epulare sacrificiú.	58.2
Curiatæ leges	43.2	Epulones	58.2
Curiones	43.2	F	
Cybele	58.1	Fana	53.1
D		Falces	44.1
Decem' tabulæ	29.1	Fatua. Fatuarii	53.1
Decē Tarquinii	31.1	Faunus	2.1.&.53.1
Decemuiuri	49.2	Februarius	53.2
Decemuiuri è duumuis		Februata dies	53.2
ris	13.2	Ferendi fœderis ritus	10.1
Decemuiuri exacti	31.1	Flamen dialis	6.2
Decemuiuri legú ferēdas		Flamē vnde dictus.	6.2.&.56.2
ru causa creati	28.2	Flamines	56.1
Decemuir. tyrānis.	29.2	Flaminulæ	56.2
Decuria patrum	19.1	Fœciales	57.1
Dictator.	23.2.46.2.	Fœciales vnde	57.1
Dictator vnde appellatus	24.1	Fœcialis sacerdos	10.1
Dialis flamen	56.1	Fœcialis munus	10.1
Dialis vnde	6.2	Fœderavn. appell.	10.1
Duo dolia in templo		Fratres aruales, qui primi fuerunt filii Laurentiæ.	54.2
Vestæ	55.2	G	
Duumiuri	44.2	Galli matris deú.	58.1
Duumiuri capitales	19.2		
Duumiuri classis restituentæ	38.1		

ALPHABETICVS

Galli vnde dicti	58.1	Libri Sibyllini	58.1.
Galli sacerdotes	12.2	lycaeus z. 1. lycæa.	53.1
H			
Hercules Cacum inter		Lictores	44.1
ficit	54.1	Lictores vnde	22.1
Hercules thesaurorum		Lituum quid	5.1
deus	54.2	Locus augurii	55.1
I			
Ignis Vestalis	55.2	locus sena. habē.	16.2
Inaugurandi ritus	5.1	Luere	53.2
Interrex 19.1. &	44.2	Lupercal. 3.1. &	53.2
Interregia ptās	18.2	Lupercales vnde	3.1
Iunus	53.1. Ius. 59.1	Lupercalia	53.1
Ius ciuile	51.2. & 59.1	Lultrum	49.1
Ius ciuile Papyrianum		M	
	43.2	Magister equitū	24.1
Ius gentium	59.1	& 45.1. & 46.2	
Ius honorarium	35.1	Magister populi	23.2
& 50.2		Magister stabuli	45.1
Ius priuatum	59.1	Magistratus	59.2
Ius publicum	59.1	Maestas regia	44.1
Ius naturale	59.1	Martialis flamē	56.1
Ius respondendi publi		Mater deum	58.1
ce	52.1	Mensarii	35.2
L			
Latinarū feriarū præ		Merum imperiū.	26.2
fectus	35.2	Minorū magistratum	
legati procōsules.	50.1	species	37.1
legati procōsulū.	26.2	Mons sacer	47.1
Legis virtus. Lex	59.1	Multitudinis patroni.	
Lex. xii. tabula.	49.2	44.1.	N
		Nasica vir optimus.	
		58.1.	O
		Ordo cōsulendi senas	

INDEX

tus. 15.z	Præfecti alarum & co
P	hortium 45.z
Palladiū. 55.z. pā. 53.1	Præfectus annonæ 31.
Pana quare nudi colue	1.&.45.1
rint z.1	Præf. castrorum. 46.1
Pan Lycaus 53.z	Præf. fabrorum 46.1
Panos sacra atq; facer	Præfect. militiae 45.z
dotes z.1	Præf. legionis. 45.z
Pater patra. vnd. 57.1	Præf. pratorio. 24.1
Patres cōf. 15.1.44.z	& 37.1.&.45.1
Patres patricii 44.1	Præfectus vigilū. 45.z
Patres qui 15.1	Præf. vrbis. 20. z. 35
Patris patra. part. 11.1	z.&.37.1.&.45.1
Patricii qui 15.1.& 2	Præfes 39.z
Pedarii qui 15.z	Prætores 34.z
peregrinus prætor 35.1	Prætor peregri. 50.z
Plebiscita 44.z	Prætor. vr. 34. z. & 50.1
Pompeii dictum. 31.z	Primi legum lat. 59.z
Pōtifex maximus. 9.1	Primpilus 45.z
Pontifex vnde 57.z	Principes ciuita. 44.1
Pontifices 57.1	Procōlules. 25. z. 50.1
Pōtifex maximi. 57.z	Proculani 52.z
Pontifices vnde 9.z	Procurator Caesaris 38
Pōti. max. titulus 6.z	z.&.51.1
cū Populo agere 14.z	Q
Potestas 59.z	Quæstores. 18.1. 46.z
Potestas fenatus & ple	Quæstores duo 47.1
bis 44.z	Quæst. parricidii 18.z
Potitii & pinarii 54.1	Quatuor viri 37.z.
Potitii & Pinarii Her	&.50.z
culis 3.z	Quinque viri 50.z

ALPHABETICVS

Quinq; viri mēsa. 35. z	tris deorum	12. I	
Quinque viri	58. z	T	
Quirinalis flamē	56. I	Tarquini mors	31. I
R		Tempus senatus	16. z
Rex sacrificulus.	57. z	Titi sodales	58. z
Rhea	58. I	Torquati cognomen	
Romulus augur	55. I	tum	22. z
Romulus, vrbis Ro		Trabea	56. z
manæ cōditor	45. z	Tres viri	37. z
Rufulci tribuni	48. z	Tres viri capi.	50. z
S		Taes viri moeta.	50. z
Sacerdot. castrati	58. I	Tribunus celerū	44. I
Sacerdo. princip.	57. z	Tribuni celerum equi	
Sacerdotes. lx.	55. z	tum	18. I
Sacerdotia fratrum ar		Tribuni militū.	48. I
ualium	4. z	Tribuni militū, & cō	
Sacerdotium patris pa		fularis potestas	32. I
trati	10. z	Tribu. lactofan.	47. z
Sacrificulus	11. z	Tribunitia ptās.	47. z
Sacrorum rex	11. z	Trib. vn.	43. z. 47. z
Sali Marti dicati	8. z	Trib. pl.	24. 1. & 47. I
Sali qui	8. z, & 56. z	Tribus	43. z
Salius	56. z. secu. 44. I	Triūviri coloniæ dedu	
Sella curulis	44. I	cendæ	33. z
Senatores	15. I. 44. z	Triūviri reip. cōstitu.	
Senatoria atas	17. I	36. I. Trofili.	44. I
Senatoria perfo.	17. I	V	
Senatorū origo	15. I	Vestales	72. & 55. z
Senatuscōsultū	44. z	Vestalis delinquentis	
Septēviri epulonū	13. z	pœna	56. I
Simulacri traiectio ma		FINIS.	

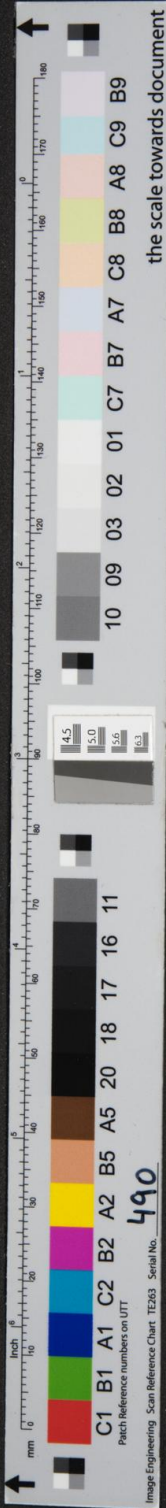

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No. 490

C1 B1 A1 C2 B2 A2 B5 A5 20 18 17 16 11
 Patch Reference numbers on UTT
 10 09 03 02 01 C7 B7 A7 C8 B8 A8 C9 B9

the scale towards document

S
 12.1
 hors 31.1
 natus 16.2
 58.2
 gnomens
 22.2
 56.2
 37.2
 api. 50.2
 octa. 50.2
 elerú 44.1
 lerum equi
 18.1
 ilitú. 48.1
 ilitú, & cō
 testas 32.1
 ofan. 47.2
 ptās. 47.2
 43.2. 47.2
 .1. & 47.1
 43.2
 loniæ dedu
 33.2
 ip. cōstitú.
 tituli. 44.1
 V
 72. & 55.2
 elinquentis
 56.1
 NIS.